

Forsvarets bistand til politiet etter politiloven § 27 a første avsnitt

En angivelse av yttergrensene for Forsvarets kompetanse, herunder situasjonstilfeller, vernede interesser og bistandsformer, etter de fastsatte rammer i politiloven § 27 a første avsnitt nr. 1-3

Kandidatnummer: 79

Antall ord: 14 850

JUS399 Masteroppgave
Det juridiske fakultet

UNIVERSITETET I BERGEN

10.12.2020

Innholdsfortegnelse

Innholdsfortegnelse	1
1 Innledning.....	3
1.1 Tema og avgrensning av problemstilling	3
1.2 Aktualitet	4
1.3 Metode	6
1.4 Videre fremstilling.....	7
2 Rammeverket for Forsvarets bistand.....	9
2.1 Introduksjon.....	9
2.2 Bistandsinstruksen § 1 (instruksens formål).....	9
2.3 Bistandsinstruksen § 2 (prinsipper for bistand).....	10
2.3.1 Oversikt	10
2.3.2 Bistandsinstruksen § 2 andre avsnitt (politiets vurderingsplikt)	10
2.3.3 Bistandsinstruksen § 2 tredje avsnitt (Forsvarets handleplikt).....	11
2.4 Bistandsinstruksen § 6 (ledelse og gjennomføring av bistand)	12
2.5 Sentrale hensyn og begrensninger bak gjeldende bistandsplattform.....	13
3 Angivelse av yttergrensene for Forsvarets bistandskompetanse	14
3.1 Politiloven § 27 a første avsnitt	14
3.1.1 Oversikt	14
3.1.2 Innledende vilkår	14
3.2 Politil. § 27 a første avsnitt nr. 1 (anslag).....	18
3.2.1 Bestemmelsens oppbygning	18
3.2.2 Situasjonstilfellet og de vernede interesser	18
3.2.3 Overordnet bistandsstrategi og tilnærminger	22
3.3 Politil. § 27 a første avsnitt nr. 2 (ettersøking og pågripelse).....	29
3.3.1 Bestemmelsens oppbygning	29
3.3.2 Situasjonstilfellet og de vernede interesser	29
3.3.3 Overordnet bistandsstrategi og tilnærminger	34
3.4 Politil. § 27 a første avsnitt nr. 3 (ulykker, naturkatastrofer og lignende).....	38
3.4.1 Bestemmelsens oppbygning	38
3.4.2 Situasjonstilfellet og de vernede interesser	38
3.4.3 Overordnet bistandsstrategi og tilnærminger	43

4	Avsluttende refleksjoner	47
4.1	Sammenfatning og tilleggsbemerknninger.....	47
4.2	Forsvarets begrensninger.....	48
4.3	Avslutning	49
5	Kilderegister	50
5.1	Lover.....	50
5.2	Konvensjoner.....	50
5.3	Instrukser (Kongens instruksjonsmyndighet).....	50
5.4	Forarbeider.....	51
5.5	Høyesterettsdommer	51
5.6	Rundskriv.....	51
5.7	Forskrifter	51
5.8	Litteratur	51

1 Innledning

1.1 Tema og avgrensning av problemstilling

Det overordnede temaet for denne oppgaven er Forsvarets bistand til politiet etter lov 4. august 1995 nr. 53 om politiet (politiloven – politil.) § 27 a. Lovbestemmelsen ble tilføyd ved lov 4. september 2015 nr. 86 om endringer i politiloven (bistand fra Forsvaret) og trådte i kraft 1. desember 2015. Proposisjonen uttaler innledningsvis at denne tilføyelsen har til formål å oppfylle Kongeriket Norges Grunnlov (Grunnloven – GrL.) § 25 tredje avsnitt sitt «krav om lovhjemmel for Forsvarets bruk av makt mot innbyggerne ved bistand til politiet».¹ Videre vises det til at lovforslaget innebærer en «angivelse av yttergrensene for Forsvarets potensielle maktbruk».² Det er det sistnevnte oppgavens problemstilling vil konsentrere seg om.

Innenfor denne rammen vil oppgaven forsøke å belyse angivelsen av yttergrensene for Forsvarets kompetanse, herunder situasjonstilfeller, vernede interesser og bistandsformer, etter politil. § 27 a første avsnitt nr. 1-3. Dette trenger en nærmere forklaring, da «situasjonstilfeller, vernede interesser og bistandsformer» er en konstruert sammenfatning av de elementene som aktualiserer Forsvarets bistand i nr. 1-3. Situasjonstilfeller og vernede interesser sikter til faresituasjonene og de interessene som utsettes. Videre retter bistandsformer seg mot strategien som anvendes, herunder utførelse og ressursbruk. En gjennomgang av innholdet i disse elementene vil derfor stå seg sentralt i behandlingen av yttergrensene for Forsvarets kompetanse. I forlengelse av dette vil det underliggende spørsmålet være om rammene fastsatt i alternativene (nr. 1-3) setter bestemte grenser eller om de kan avpasses det enkelte situasjonstilfellet.

Ettersom behandlingen konsentrerer seg om politil. § 27 a første avsnitt nr. 1-3, ligger det først og fremst en naturlig avgrensning mot bestemmelsens andre til fjerde avsnitt. Til dette bemerkes det særlig at behandlingen ikke vil ta inngående stilling til rammene for Forsvarets maktutøvelse jf. politil. § 6 jf. § 27 a andre avsnitt. Videre avgrenses det mot de bistandstypene som ikke omfattes av alternativene i første avsnitt. Bestemmelsens andre avsnitt nevner bistand etter lov 13. juni 1997 nr. 42 om Kystvakten (kystvaktloven – kystvl.)

---

¹ Prop.79 L (2014–2015) s. 6

² Ibid.

og grenseoppsyn på landegrensen mellom Norge og Russland. I tillegg vil det også avgrenses mot andre spesifikke bistandsordninger, som Forsvarets spesialstyrker (FS) sin bistand til maritim kontraterror (MKT) og Etterretningstjenesten etter lov 20. mars 1998 nr. 11 om Etterretningstjenesten (etterretningstjenesteloven). Avgrensningen mot MKT begrunnes med at dette bistandssamarbeidet står særskilt, da Forsvaret har spesielle avdelinger som er trent til å håndtere denne type utfordringer på oppdrag fra politiet.³ Videre er rammene for Etterretningstjenestens bistand til politiet regulert i etterretningstjenesteloven. Avgrensning mot inngående drøftelse vil imidlertid ikke stenge for bruk til eksemplifisering.

1.2 Aktualitet

Tematikken og problemstillingen aktualiserer seg i en tid hvor bistandssamarbeid mellom forsvar og politi er satt på dagsorden. Tendensen i Europa viser at samarbeidet mellom forsvar og politi har blitt tettere som følge av stadige brutale terrorangrep rettet mot sivilbefolkningen.⁴ Ettersom det er svært ressurskrevende for et samfunn å opprettholde et høyt beredskapsnivå over lengre tid, har terskelen for å sette inn forsvar til å bistå under nasjonale kriser senket seg.⁵ Terrorangrepene som har rammet Frankrike og Storbritannia i nyere tid er et eksempel som blant annet har ført til skarpere utrustning av deres politi og økt militær tilstedeværelse blant sivile. Videre har også bistand fra militæret vært aktuelt i forbindelse med avverging av mulige faresituasjoner forårsaket av en eller flere personer. I Norge er Forsvarets beredskap i forbindelse med Politiets Sikkerhetstjeneste (PST) sin pressekonferanse 24. juli 2014 om hjemvendte personer tilknyttet kampene i Syria et eksempel på dette.⁶

Men det er ikke bare terrorangrep og ettersøking av potensielt farlige personer som aktualiserer bistand fra militærmakten. Også naturkatastrofer er eksempler på hendelser som utarmer politiets og de øvrige nødetatenes personelle og materielle ressurser. Det har vært flere tilfeller hvor Forsvaret, særlig Heimevernet, har blitt satt inn til å bistå i forbindelse med flom. De mange bistandstilfellene, som oppgavens hoveddel kommer nærmere inn på, viser at Forsvaret er en viktig nasjonal beredskapsressurs. Til primæroppgaven om å «hevde norsk

---

³ Bistandsinstruksen § 6 fjerde avsnitt

⁴ Røksundutvalget (2016) s. 8

⁵ Ibid.

⁶ Tangen, Øyvind og Kenneth Vika (2015) s. 11

suverenitet og suverene rettigheter» har Forsvaret personelle og materielle kapasiteter som er egnet til å også bistå i nasjonale kriser.⁷

Forsvarets bistand til politiet har imidlertid fra et historisk perspektiv blitt gitt liten oppmerksomhet. Det er særlig Menstadslaget fra 1931 og Alta-aksjonen på begynnelsen av 1980 – tallet som utpeker seg som eksempler hvor Forsvarets ressurser ble stilt til disposisjon for å gi støtte til politiet.⁸⁹ Disse eksemplene skal ikke utpensles i detalj, da det er bistand utledet fra politil. § 27 første avsnitt (nr. 1-3) som ligger til oppgavens kjerne.

I nyere tid var det de koordinerte terrorangrepene mot USA 11. september 2001 som satte bistandssamarbeid mellom Forsvaret og politiet på den politiske agendaen i Norge.¹⁰ Dette var blant de bakenforliggende omstendighetene til at det ble utformet en ny instruks for Forsvarets bistand til politiet i 2003 (Bistandsinstruksen). Denne hadde til formål å utgjøre regelverket for hvordan Forsvaret kan bistå politiet i fred, krise og krig.¹¹

Frem til Norge ble rammet av terrorangrepene 22. juli 2011 konsentrerte Bistandsinstruksen seg om administrativ og operativ bistand (alminnelig bistand). Dette omfatter blant annet transport, utlån av materiell og bistand i forbindelse med ulykker og fjerning av eksplosiver.¹² Den 22. juli ble Forsvaret anmodet om håndhevelsesbistand i form av vakthold, ettersøking og pågripelse av en eller flere gjerningspersoner.¹³ Håndhevelsesbistand er særlig interessant, da det er denne bistandsadgangen som åpner for maktbruk mot innbyggerne. Skillet mellom alminnelig bistand og håndhevelsesbistand har imidlertid ikke blitt videreført i politil. § 27 a og senere Bistandsinstruks av 2017.¹⁴ Dette har til formål å legge til rette for at etatene kan samordne bistanden på en rask og effektiv måte.¹⁵

Annet enn at samhandlingen mellom Forsvaret og politiet under terrorangrepene 22. juli 2011 satte bistanden på dagsorden, skal ikke oppgaven foreta en inngående analyse av dette forløpet. Det vil likevel bli henvist til bistanden under og etterkant av 22. juli 2011 som eksemplifisering der dette er relevant. Videre vil ikke oppgaven foreta en inngående

---

⁷ Prop.79 L (2014–2015) s. 7

⁸ Prop.79 L (2014–2015) s. 7

⁹ Frostad (2009) s. 152

¹⁰ Ibid. s. 150

¹¹ Tangen, Øyvind og Kenneth Vika (2015) s. 34

¹² Bjørnstad mfl. (2012) s. 6

¹³ Ibid. s. 2

¹⁴ Prop.79 L (2014–2015) s. 15

¹⁵ Regjeringen, *Ny bistandsinstruks trer i kraft i dag* (2017)

behandling av den omfattende bistanden fra Forsvaret under den pågående koronasituasjonen (Covid-19). Denne avgrensningen er begrunnet med at bistanden ble regulert i en egen forskrift.¹⁶ Bistanden er likevel et eksempel på Forsvaret som en aktuell ressurs ved nasjonale kriser. Herunder viser disponeringen av feltsykehus til sivile sykehus, sikring og mottakskontroll av Oslo Lufthavn, evakuering av personer fra Svalbard til fastland og støtte til fem politidistrikt i forbindelse med kontrollen av grensen til Sverige at Forsvaret er allsidig på så måte.¹⁷

Variasjonen av situasjonstilfeller og utformingen av lovendringer og flere bistandsinstrukser tilsier at bistanden mellom Forsvaret og politiet er aktuell både på det faktiske og rettslige plan. Når bistandsspørsmål i liten grad er omtalt i rettskildebildet, vil det være aktuelt for denne masteroppgaven å belyse yttergrensene for anvendelsen av statens mektigste instrument, Forsvaret, til å bistå politiet.

1.3 Metode

Den juridiske analysen vil som nevnt konsentrere seg om politil. § 27 a første avsnitt nr. 1-3. I den sammenheng vil Justis- og beredskapsdepartementets proposisjon (Prop.79 L (2014–2015)) stå seg sentralt i utpenslingen av innholdet i bestemmelsens vilkår. Herunder vil også Røksundutvalgets rapport under mandatet fra Justis- og beredskapsdepartementet og Forsvarsdepartementet til å utarbeide forslag til ny bistandsinstruks være av interesse.¹⁸ Med den bakgrunn at utvalgets arbeid tar utgangspunkt i politil. § 27 a.¹⁹

Videre setter Bistandsinstruksens øvrige bestemmelser et rammeverk for blant annet ledelse og retningslinjer for gjennomføring av bistandsoperasjoner. Den nærmere reguleringen i Bistandsinstruksen vil derfor være av relevans for analysen av politil. § 27 a første avsnitt.

Innholdet i politil. § 27 a har også blitt problematisert av juridisk teori, slik at det vil være av relevans å se hen til de aktuelle artiklene. Særlig i forbindelse med identifisering og drøftelse av de rettslige vilkårene i bestemmelsen som kan komme på spissen.

---

¹⁶ Forskrift om Forsvarets bistand til aktører med ansvar for samfunnssikkerhet under koronapandemien (2020)

¹⁷ Forsvaret, *Koronaviruset og Forsvaret* (2020)

¹⁸ Røksundutvalget (2016) s. 11

¹⁹ *Ibid.* s. 12

Det metodisk utfordrende i analysen er blant annet at politil. § 27 a første avsnitt nr. 1-3 består av tre vidt forskjellige alternativer. Dermed er det mange vilkår som skal identifiseres og drøftes. I den forbindelse er forarbeidenes grundighet varierende. Videre er det både utfordrende og interessant at Forsvarets bistand til politiet ikke har vært oppe til behandling i domstolene. Samtidig som en høyesterettsdom kunne vært avklarende for enkelte spørsmål og retningsgivende for andre, gir fraværet et større rom for å analysere det rettskildebildet som nå foreligger.

1.4 Videre fremstilling

Som en overordnet oversikt over den videre fremstillingen, vises det til at oppgaven er bestående av fem kapitler, inkludert innledningen i kapittel 1. Det første kapittelet i hoveddelen, kapittel 2, har til hensikt å gjøre kort rede for bistandens rammeverk.

I kapittelets første del vises det til de formålsbetraktninger og prinsipper

Bistandsinstruksen §§ 1 og 2 bygger på. Deretter gjennomgås rammene for ledelse og gjennomførelse av bistandsoperasjoner i Bistandsinstruksen § 6. Avslutningsvis gis det en sammenfatning av de sentrale hensyn og begrensninger bak gjeldende bistandsplattform.

Disse bestemmelsene og hensynene er styrende for bistanden, og gjennomgås derfor naturlig før behandlingen av alternativene (nr. 1-3).

I kapittel 3 vil drøftelsen gå over til oppgavens kjerne, behandlingen av politil. § 27 a første avsnitt nr. 1-3. Først vil det foretas en gjennomgang av de innledende vilkårene for bistand i bestemmelsens første avsnitt. Deretter vil bistand etter alternativene (nr. 1-3) behandles hver for seg. Denne inndelingen begrunnes med at situasjonstilfellene er av ulik karakter og dermed legger opp til ulike former for bistand. Innledningsvis i hvert delkapittel vil det gis en oversikt over bestemmelsens oppbygning. Med dette vil struktureringen av den videre drøftelsen bli presentert. Herunder har elementene i hvert alternativ blitt inndelt til «[s]ituasjonstilfellet og de vernede interesser» og «[o]verordnet bistandsstrategi og tilnærming». Sammenkoblingene mellom disse begrunnes av at det er glidende overganger som gjør det hensiktsmessig å behandle situasjonstilfeller og vernede interesser under ett og overordnet bistandsstrategi og tilnærming under ett.

Avslutningsvis vil det i kapittel 4 gis avsluttende refleksjoner til hva gjennomgåelsen av politil. § 27 a første avsnitt nr. 1-3 innebærer for Forsvarets bistandskompetanse.

I oppgavens kapittel 5 oppgis det en fullstendig henvisning til de refererte kilder i teksten.

2 Rammeverket for Forsvarets bistand

2.1 Introduksjon

Som et overordnet utgangspunkt for den videre analysen av yttergrensene for Forsvarets bistand etter politil. § 27 a første avsnitt nr. 1-3, vil det være aktuelt å kort innlede med instruksens bestemmelser om formål, prinsipper, ledelse og gjennomføring.

Dette fordi Bistandsinstruksen §§ 1, 2 og 6 er retningsgivende for bistandens planleggelse og utførelse. Det må imidlertid bemerkes at instruksen kan ha en snevrere ramme for bistand enn det politil. § 27 a åpner for.

2.2 Bistandsinstruksen § 1 (instruksens formål)

Etter Bistandsinstruksen § 1 følger det at instruksen har til hensikt å gi «retningslinjer for Forsvarets bistand til politiet, slik at samfunnets samlede ressurser utnyttes best mulig innenfor de rammer som følger av lov og Grunnlov». Ordlyden trekker i retning av at instruksen skal legge til rette for at tilgjengelige ressurser samordner og konsentrerer bistanden på en effektiv måte og som er forenelig med det gjeldende juridiske rammeverket. Til planleggingen og gjennomføringen av bistandsoperasjonen viser Bistandsinstruksen § 6 andre avsnitt til at det er de rettslige rammene for politiets virksomhet som gjelder.

I forlengelse av dette foretar Røksundutvalget en avgrensning til Grl. § 25 tredje avsnitt, politil. §§ 6 og 27 a, lov 22. mai 1981 nr. 25 om rettergangsmåten i straffesaker (straffeprosessloven – strpl.) og annen relevant lovgivning.²⁰

Videre gir utvalget støtte for at bistanden skal være effektiv. I den sammenheng vises det til at instruksen skal være enkel og operativ, slik at den «kan anvendes når en situasjon oppstår og tiden er knapp».²¹ Videre bør «[h]ensynet til en best mulig utnyttelse av samfunnets samlede beredskapsressurser» være styrende ved «enhver eventuell tvil rundt tolkningen og praktiseringen av instruksen».²² Med dette vil hensynet kunne være styrende for både forutsetninger for bistand og utførelse. Sammenholdt med at tidsforløpet kan være kritisk, vil

---

²⁰ Røksundutvalget (2016) s. 83

²¹ Ibid.

²² Ibid.

hensynet i et tvilstilfelle kunne tilsi at tilgjengelige ressurser fra Forsvaret blir satt inn. Vedrørende siktemålet om en effektiv instruks er det verdt å bemerke at den sentrale endringen i Bistandsinstruksen av 2017 har medført en reduksjon fra seks til to av antallet beslutningsledd for godkjenning av bistand.²³ Dette legger til rette for en konsekvent kommunikasjon mellom etatene og organisering av bistanden.

2.3 Bistandsinstruksen § 2 (prinsipper for bistand)

2.3.1 Oversikt

Prinsippene i Bistandsinstruksen § 2 andre og tredje avsnitt er interessante for den videre analysen av yttergrensene i politil. § 27 a, da de synliggjør den antatte pliktfordelingen mellom Forsvaret og politiet i en gitt krisesituasjon. Prinsippene i bestemmelsens første og fjerde avsnitt gjenspeiler formålsbestemmelsens siktemål om best mulig utnyttelse og vil ikke bli behandlet nærmere her.

2.3.2 Bistandsinstruksen § 2 andre avsnitt (politiets vurderingsplikt)

Det følger av § 2 andre avsnitt at «[p]olitiet har ansvaret for å løse sine oppgaver med egne ressurser. I situasjoner der egne ressurser ikke antas å være tilstrekkelige eller tilgjengelige, skal politiet snarest vurdere å be Forsvaret om bistand (...). Ordlyden «løse sine oppgaver med egne ressurser» gir anvisning til utgangspunktet om at politiet skal håndtere sine samfunnsoppgaver, herunder nedkjempe kriminalitet og opprettholde ro og orden, på egenhånd.

Videre gir ordlyden «situasjoner der egne ressurser ikke antas å være tilstrekkelige (...)» uttrykk for et forbehold om at politiet kan be Forsvaret om bistand i situasjonstilfeller hvor nærmere forutsetninger er oppfylt. I forlengelse av dette gir ordlyden «tilstrekkelige eller tilgjengelige» anvisning til at politiet må vurdere sine egne kapasiteter før anmodning til Forsvaret. Herunder at de disponible ressursene ikke har den nødvendige kapasiteten eller at de er plassert utenfor rekkevidde til å håndtere situasjonen.

---

²³ Kinn (2018) s. 15

Ordlyden «skal politiet snarest vurdere (...)» oppstiller en plikt for politiet til å vurdere bistand fra Forsvaret holdt opp mot egne ressurser. Bestemmelsen forplikter imidlertid ikke politiet å faktisk anmode om bistand. Formålsbestemmelsens siktemål om best mulig utnyttelse av samfunnets ressurser og tilretteleggingen for et effektivt bistandssamarbeid trekker i retning av at det uansett er en forventning om at politiet anmoder Forsvaret om bistand om situasjonen krever det. En slik slutning støttes av Røksundutvalgets merknader til § 2. Her uttales det at bestemmelsens andre avsnitt gir uttrykk for et «føre var-prinsipp».²⁴ I forlengelse av dette vises det til at «politiet så tidlig som mulig skal vurdere om bistand fra Forsvaret er aktuelt».²⁵ På den måten vil eventuell kontakt fra politiet gi Forsvaret tidlig anledning til å klargjøre ressurser som kan settes til innsats om nødvendig. Til dette uttaler utvalget at det ville være klart kritikkverdig om politiet unnlot å be Forsvaret om bistand i det tilfellet situasjonen krever det.²⁶

2.3.3 Bistandsinstruksen § 2 tredje avsnitt (Forsvarets handleplikt)

Etter bestemmelsens første setning skal «Forsvaret (...) ved anmodning fra politiet yte bistand så langt det er mulig, uten å gå utover akutte militære oppgaver som er viktigere enn det oppdrag og anmodningen gjelder». Ordlyden «skal» tilsier at Forsvaret er forpliktet til å etterkomme politiets anmodning. Samtidig gir ordlyden «så langt det er mulig» uttrykk for at Forsvaret skal bidra etter evne, men at anmodningen nødvendigvis ikke kan gjennomføres fullt ut. Dette er relatert til reservasjonen som ligger i ordlyden «uten å gå utover akutte militære oppgaver som er viktigere enn det (...) anmodningen gjelder». Forsvaret har med dette adgang til å vurdere anmodningen opp mot prioriteringen av oppgaver under eget ansvarsområde. Med unntak av utsending av ressurser i forbindelse med internasjonale operasjoner og øvelser, vil reservasjonsadgangen i fredstid være snever jf. ordlyden «akutt(...)». Videre må det bemerkes at denne reservasjonen vil gi Forsvaret anledning til å foreta en forsvarlighetsvurdering av ressursbruken, men at det ikke vil utelukke bistand. Forpliktelsen om å «yte bistand så langt det er mulig» vil fortsatt være førende.

Videre viser bestemmelsens andre setning til at «Forsvaret kan sette operative vilkår for bistanden». Ordlyden trekker i retning av at Forsvaret kan sette vilkår ved ressursene som

---

²⁴ Røksundutvalget (2016) s. 84

²⁵ Ibid.

²⁶ Ibid.

disponeres og den praktiske gjennomføringen av anmodningen. Når bistandsenhetene fra Forsvaret «ledes av militær sjef», er det naturlig at det gis adgang til å stille slike operative vilkår.²⁷ Røksundutvalget understøtter forståelsen av at «operative vilkår» retter seg mot den militære ledelsen. I den sammenheng viser utvalget til «bevæpning, egenbeskyttelse, hvilke ressurser (personell og materiell) som settes til hvilke oppgaver [og] oppdragets lengde» som eksempler på vilkår.²⁸

2.4 Bistandsinstruksen § 6 (ledelse og gjennomføring av bistand)

Det følger av bestemmelsens første avsnitt at «[p]olitimesteren har ledelsen av operasjonen». Ordlyden trekker i retning av at det er politimesteren som har ansvaret fra anmodning er gitt og frem til bistanden avsluttes. En slik forståelse støttes blant annet av Bistandsinstruksen § 4 første avsnitt, hvor det fremgår at «[a]nmodning om bistand kan fremmes (...) av politisjef». Videre uttaler Røksundutvalget at politimesteren har den overordnede ledelsen frem til oppdraget er løst og bistanden avsluttet.²⁹

Etter andre avsnitt skal «[o]perasjonen planlegges og gjennomføres innenfor de rettslige rammer som gjelder for politiets virksomhet». Den alminnelige forståelsen av ordlyden trekker i retning av at Forsvarets utførelse av bistandsoppdraget er begrenset til politiets myndighet. Til dette uttaler Røksundutvalget at de «begrensninger som gjelder ved utøvelsen av politiets samfunnsoppdrag, herunder hva angår maktanvendelse, også gjelder for Forsvaret når det bistår politiet».³⁰ Selv om oppgaven ikke vil utdype dette nærmere, vil politiets våpeninstruks og alminnelige regler om tjenesteutførelse i politil. § 6 være eksempler på begrensninger tillagt politiets myndighetsutøvelse.

Videre følger det av bestemmelsens tredje avsnitt at «[p]olitimesteren gir sitt oppdrag til Forsvaret. Bistandsenheten(e) fra Forsvaret ledes av militær sjef». Ordlyden trekker i retning av at selv om Forsvarets bistand er underlagt politimesterens ansvar, så skal den være ledet av Forsvarets kommandokjede. En slik forståelse støttes av rapport fra Forsvarets forskningsinstitutt (FFI). Her uttales det at det militære bidraget skal være ledet av en lokal

---

²⁷ Bistandsinstruksen § 6 tredje avsnitt andre setning

²⁸ Røksundutvalget (2016) s. 84

²⁹ Ibid. s. 57

³⁰ Ibid. s. 85

militær sjef som mottar politimesterens oppdrag og iverksetter bistanden gjennom militære ordre.³¹ Dette legger også til rette for en konsekvent kommunikasjon om og organisering av bistanden, da enhetene som skal utføre bistanden svarer til den militære sjefen som er gitt oppdraget.

Det tas ikke nærmere stilling til Bistandsinstruksen § 6 fjerde avsnitt, da dette angår bistand til maritim kontraterror.

2.5 Sentrale hensyn og begrensninger bak gjeldende bistandsplattform

Den kortfattede gjennomgangen av formålsbestemmelsen i Bistandsinstruksen § 1 og prinsipper for bistand i § 2, utpeker rask reaksjon, effektivitet og samlet utnyttelse av samfunnsressurser som sentrale hensyn. Disse var også grunnpilarene og drivkraften bak revideringen til nåværende Bistandsinstruks (2017).³² De alternative situasjonstilfellene etter politil. § 27 a første avsnitt nr. 1-3 har til felles at tidsforløpet kan være kritisk for å ivareta eller berge senere omtalte interesser. Et juridisk rammeverk som fremhever effektivitet og utnyttelse av samfunnets samlede ressurser i bistandstilfeller ved praktisering og eventuell tvil vil derfor være viktig.

Videre ligger det en viktig begrensning i at Forsvaret må forholde seg til det rettslige rammeverket som gjelder for den etaten som anmoder om bistand, politiet.³³

I den sammenheng er det som tidligere påpekt sentralt at antallet beslutningsledd for bistand er redusert. På den måten vil ordrene fra militær sjef ha direkte forbindelse med det oppdraget som er gitt av politimester. Denne tettere samvirkningen legger med dette til rette for at det rettslige rammeverket blir overholdt. Samtidig som det gis en gjensidig begrensning i at den militære ledelsen kan stille vilkår til gjennomførelsen av bistandsoppdraget.

Fra de overordnede forutsetningene og utgangspunktene for bistanden etter Bistandsinstruksen, vil det i hoveddelens neste del foretas en mer inngående analyse av den lovhjemlede adgangen for politiet til å anmode Forsvaret om bistand.

---

³¹ Tangen, Øyvind og Kenneth Vika (2015) s. 34

³² Regjeringen, *Ny bistandsinstruks trer i kraft i dag* (2017)

³³ Bistandsinstruksen § 6 andre avsnitt

3 Angivelse av yttergrensene for Forsvarets bistandskompetanse

3.1 Politiloven § 27 a første avsnitt

3.1.1 Oversikt

Det er gjennomgangen og nærmere analyse av politil. § 27 a første avsnitt nr. 1-3 som står sentralt i behandlingen av oppgavens problemstilling. Ettersom bestemmelsens første avsnitt er delt inn i tre deler av ulik karakter, vil det av materielle og strukturelle grunner være hensiktsmessig å behandle delene hver for seg. Før inndelingen (nr. 1-3) tas det utgangspunkt i bestemmelsens første avsnitt.

3.1.2 Innledende vilkår

Det følger av politil. § 27 a første avsnitt at Forsvaret «[e]tter anmodning kan (...) bistå politiet ved» nærmere angitte situasjonstilfeller (nr. 1-3).

3.1.2.1 «[A]nmodning»

Den alminnelige forståelsen av ordlyden «anmodning» tilsier at politiets initiativ er en nødvendig betingelse for Forsvarets mandat til å yte bistand. At initiativet til å be om bistand er lagt til politiet utgjør et viktig skille av statens voldsmonopol.³⁴ Sammenholdt med ordlyden «snarest vurdere å be Forsvaret om bistand» i Bistandsinstruksen § 2 andre avsnitt, trekker også ordlyden «anmodning» i retning av at politiet har passert vurderingsstadiet og henvendt seg direkte til Forsvaret med oppfordring om å bistå.

3.1.2.2 «[K]an (...)»

Ordlyden «kan» oppstiller ingen plikt for Forsvaret å etterkomme politiets anmodning. Bistandsinstruksen § 2 tredje avsnitt har imidlertid modifisert dette utgangspunktet. Etter denne bestemmelsen «skal» Forsvaret yte bistand så langt det er mulig. Adgangen til å

---

³⁴ Skodvin (2017) s. 216-217

reservere seg er etter bestemmelsen forbeholdt de tilfellene hvor bistand vil gå «utover akutte militære oppgaver».³⁵ Ordlyden «kan» legger med dette opp til at det er Forsvaret som må vurdere bistandens ressursmessige forsvarlighet. Samtidig som det forpliktes å «yte bistand så langt det er mulig» jf. Bistandsinstruksen § 2 tredje avsnitt første setning.

3.1.2.3 «[B]istå»

Ordlyden «Forsvaret bistå politiet» setter videre rammer for forholdet mellom etatene i et eventuelt bistandsoppdrag. Etter en alminnelig forståelse legger bestemmelsen opp til at det er Forsvaret som assisterer politiet og ikke omvendt. Dette understøttes av utgangspunktene i politil. § 27 a første avsnitt og Bistandsinstruksen. Det er politiet som har initiativretten gjennom anmodning og det er Forsvaret som skal etterkomme denne så langt det er mulig.³⁶ I juridisk teori uttales det at «[d]en som yter bistand, tek ikkje over. Politiet kan be Forsvaret om hjelp, men ikkje overlata ansvaret til Forsvaret».³⁷ Ordlyden «bistå» trekker med dette i retning av at Forsvarets kompetanse er begrenset av blant annet politiets anmodning og ledelse. I forlengelse av dette vises det til oppgavens punkt 2.4.

Med hvilke midler og hva Forsvaret kan «bistå» politiet med etter anmodning gir ikke ordlyden i første avsnitt i seg selv begrensninger for. Når «Forsvaret» er nevnt som den bestemte etaten, siktes det naturligvis til de personelle og materielle kapasitetene som er særpreget Forsvaret og som er rustet til å bistå i nærmere angitte situasjonstilfeller.

Som den senere drøftelsen vil komme tilbake til, gir nr. 1-3 en nærmere avgrensning av Forsvarets bistand. Men helt overordnet uttaler forarbeidene at «bistanden [vil] kunne omfatte både materiell og personell, og være av både administrativ og operativ karakter».³⁸ Sett hen til at Forsvarets personell, materiell, oppbygning og primæroppgaver skiller seg fra politiet, er det både naturlig og viktig at adgangen til å anmode ligger til politiet i de situasjonstilfellene som faller innenfor deres domene.

---

³⁵ Se punkt 2.3.3

³⁶ Bistandsinstruksen § 2 tredje avsnitt

³⁷ Skodvin (2017) s. 224

³⁸ Prop.79 L (2014–2015) s. 22

3.1.2.4 «[V]ed (...)»

En naturlig språklig forståelse av ordlyden «ved (...)» trekker i retning av at bistand fra Forsvaret først er aktuelt når angitte situasjonstilfeller (nr. 1-3) har inntruffet. En kontekstuell tolkning sett i lys av alternativene 1-3 trekker imidlertid i retning av at bistanden ikke er begrenset til et inntruffet situasjonstilfelle. I den sammenheng vises det særlig til ordlyden «forebygging og bekjempelse» i nr. 1, og som drøftelsen skal komme nærmere tilbake til i punkt 3.2.3. Forarbeidene gir også støtte for en slik tolkning. Her uttales det at «politiet kan be om bistand i *forkant, i forbindelse med og i etterkant*».³⁹ På den måten kan Forsvaret bistå med «forebygging, håndtering og reparasjon».⁴⁰ Denne presiserende tolkningen er også forenelig med hensynene til effektivitet og best mulig utnyttelse av samfunnets ressurser.⁴¹ Som et eksempel er det mer samfunnstjenlig at politiet har adgang til å be Forsvaret om bistand til forebygging av en ventelig storflom, enn at bistand først er aktuell når naturområder og bebyggelse er rasert.

Ordlyden «ved (...)» trekker også i retning av en geografisk avgrensning i form av at bistanden konsentreres til det området hvor situasjonstilfellet vil eller har inntruffet. Forarbeidene presiserer denne forståelsen med å uttale at «bistanden må ha en naturlig årsakssammenheng med den situasjonen som har oppstått».⁴² Med dette trekker forarbeidsuttalelsen i retning av at så lenge bistanden har en forbindelse med situasjonstilfellet, så utelukkes det ikke at det kan ytes bistand andre plasser. Juridisk teori gir også støtte for en slik tolkning. En viktig oppgave for Forsvaret vil i slike sammenhenger kunne være å frigjøre politiets ressurser.⁴³ Dette er også forenelig med hensynet til best mulig utnyttelse av samfunnets samlede ressurser.⁴⁴ Som drøftelsen senere vil komme tilbake til, vil situasjonstilfellene kunne få virkning også andre steder enn hvor det inntreffer. Derfor er det praktisk viktig at politiet har adgang til å konsentrere bistand andre steder.

Ordlyden «ved (...)» sammenholdt med forarbeidsuttalelsen «naturlig årsakssammenheng» setter også begrensninger for hva bistanden kan konsentreres om. Når forsvarets ressurser er satt inn med det formål å bistå politiets håndtering av et gitt situasjonstilfelle, så vil oppgaver uten forankring til situasjonsforløpet falle utenfor. I forlengelse av dette vil politimesterens

---

³⁹ Prop.79 L (2014–2015) s. 15

⁴⁰ Ibid.

⁴¹ Bistandsinstruksen §§ 1 og 2 første og fjerde avsnitt

⁴² Prop.79 L (2014–2015) s. 16

⁴³ Skodvin (2017) s. 227

⁴⁴ Bistandsinstruksen § 1

delegering av oppdrag til militær sjef sette en ramme for hvilke oppgaver som skal utføres.⁴⁵

Som et eksempel viser forarbeidene til at «Forsvaret ikke skal benyttes i forbindelse med bekjempelse av ordinær kriminalitet som ikke er relatert til den oppståtte situasjonen».⁴⁶

Dette betyr ikke at Forsvarets personell ikke kan foreta seg noe i møte med ordinær kriminalitet under bistandsoppdraget. Herunder vil strpl. § 173 om fersk gjerning under straffbar virksomhet og lov 20. mai 2005 nr. 28 om straff (straffeloven – strl.) §§ 17 og 18 om nødrett og nødverge være aktuelle grunnlag for inngripen og pågripelse.

Til kravet om årsakssammenheng fremholder juridisk teori videre at det ikke vil være adgang for Forsvaret å sette inn ressurser i en annen landsdel for å frigjøre politiresurser.⁴⁷

Hensynet til effektiv bistand støtter også opp om en slik forståelse. I situasjonstilfellene (nr. 1-3) vil tidsforløpet kunne være kritisk, slik at det er formålstjenlig at Forsvarets ressurser bistår det rammede politidistriktet direkte, enn at de frigjør politiresurser fra andre landsdeler.

Etter å ha gjennomgått de innledende vilkårene i politil. § 27 a første avsnitt, vil det i det følgende gjøres mer inngående rede for angivelsen av yttergrensene for Forsvarets adgang til å bistå politiet etter bestemmelsens nr. 1-3.

---

⁴⁵ Se punkt 2.4

⁴⁶ Prop.79 L (2014–2015) s. 16

⁴⁷ Skodvin (2017) s. 227

3.2 Politi. § 27 a første avsnitt nr. 1 (anslag)

3.2.1 Bestemmelsens oppbygning

Det følger av bestemmelsen at Forsvaret etter anmodning kan bistå politiet ved:

«forebygging og bekjempelse av anslag av særlig skadevoldende eller omfattende karakter, herunder vakthold og sikring av objekter og infrastruktur»

Ut ifra oppbygningen, er det nærliggende å dele inn ordlyden i tre deler.

«[F]orebygging og bekjempelse» angir den overordnede strategien for hva Forsvaret kan bistå med. «[A]nslag av særlig skadevoldende (...) karakter» gir en viss angivelse av hvilke situasjonstilfeller og vernede interesser som aktualiserer bistanden. Videre viser «herunder vakthold og sikring av objekter og infrastruktur» til hvilken tilnærming som kan anvendes. Etersom siktemålet er at bistanden skal være en rask reaksjon på situasjonstilfellet som oppstår og interessene som trues, vil det først foretas en drøftelse av hva bestemmelsen tar sikte på å verne.⁴⁸

3.2.2 Situasjonstilfellet og de vernede interesser

3.2.2.1 Anslag

Det er «anslag (...)» og de interesser som trues bestemmelsen tar sikte på å verne om.

Ordlyden «anslag» er vid og uttrykker ikke andre særpreg enn at det er tale om motiverte menneskelige handlinger som gir utslag i skade for å oppnå bestemte mål. Karakteren av hvordan et anslag gjennomføres og utarter seg kan dermed være forskjellig.

Fremtoningen indikerer uansett en alvorlig situasjon, da det er tale om handlinger som har til hensikt å påføre skade.

Sett hen til at anvendelsesområdet til politi. § 27 a er bistand fra Forsvaret, vil det etter en kontekstuell tolkning være nærliggende å trekke den slutning at det avgrenses mot de suverenitetskrenkelsene Forsvaret er satt til å verne mot. Det er heller den faresituasjonen «anslag (...)» utøver mot befolkning og myndigheter som omfattes. En slik forståelse henter også støtte fra forarbeidene. Her uttales det at det er terroranslag som ligger i kjernen av

---

⁴⁸ Bistandsinstruksen § 2 første avsnitt

bestemmelsen.⁴⁹ Selv om verken bestemmelsen eller forarbeidene eksplisitt viser til de interessene bistanden har til siktemål å verne, så er det liv, helse og bebyggelse som terror rammer, med den hensikt å fremme et bestemt budskap. Som drøftelsen senere vil komme tilbake til, så er disse interessene fremhevet mer uttrykkelig i politil. § 27 a første avsnitt nr. 2 og 3.

Videre bærer ordlyden «anslag (...)» preg av å være en enkeltstående skadehendelse, men at det ikke kan utelukkes flere lignende hendelser i samme tidsrom. Forarbeidene gir ikke nærmere veiledning på dette punkt. De senere terroranslagene i Europa synes imidlertid å være av både enkeltstående og sammensatt karakter. Væpnet angrep på konsertarena og restauranter i Paris den 13. november 2015 og selvmordsangrep på konsertarena i Manchester den 22. mai 2017 er eksempler på dette.⁵⁰ Terrorangrepene mot Norge 22. juli 2011 er også et eksempel på to enkeltstående anslag som rammet innenfor kort tidsrom. Sett hen til at det er terrortilfellene forarbeidene sikter mot, så vil ikke spørsmålet om det er et enkeltstående eller flere anslag være av betydning for om bistand fra Forsvaret kan skje. At faresituasjonen er å regne som et «anslag» er i denne sammenheng kun et inngangsvilkår. Det avgjørende for situasjonstilfellet, og som aktualiserer Forsvarets bistand, er at anslaget kvalifiserer til den angivelsen bestemmelsen antyder.

3.2.2.2 Særlig skadevoldende eller omfattende karakter

I det «anslag» ikke gir uttrykk for en bestemt alvorlighetsgrad, stiller bestemmelsen et krav om at anslaget må være av «særlig skadevoldende eller omfattende karakter».

Ordlyden er alternativ, vid og legger opp til en kvalifisert terskel.

«[S]ærlig skadevoldende» gir i seg selv ingen begrensninger for hva som kan være rammet, annet enn at alvorlighetsgraden er høy. Som påpekt er det terrortilfellene som ligger i kjernen, slik at det vil være liv, helse og bebyggelse som særs omfattes. Dette er imidlertid kun et omriss som ikke er uttømmende. De tidligere nevnte eksemplene omfatter terrorangrep som blant annet rammer ungdommer på politisk sommerleir, publikummere på konsert og gjester på restaurant. Slik at det er vilkårlig hvem og hvilke omgivelser som terroren rammer.⁵¹

---

⁴⁹ Prop.79 L (2014–2015) s. 22

⁵⁰ Stenersen, *Terrorisme i Europa etter 2001* (2017)

⁵¹ Se punkt 3.2.2.1

Mens ordlyden «skadevoldende» gir en angivelse av hvilke interesser som omfattes, indikerer alternativet «omfattende karakter» at anslaget må ha en ikke ubetydelig størrelsesorden. Forarbeidene gir ikke nærmere veiledning til hva det vil innebære at et anslag er «omfattende (...)». Dersom ordlyden «omfattende» tolkes innskrenkende til å omfatte de interessene som terror tar sikte på å ramme, vil alternativet i stor grad gjenspeile «særlig skadevoldende». Men når en alminnelig forståelse gir anvisning til en viss størrelsesorden, vil anslag som nødvendigvis ikke rammer liv, helse eller bebyggelse kunne omfattes. Som et eksempel kan det tenkes et anslag i form av bombeeksplosjon innenfor et naturreservat, med den hensikt å påføre den vernede dyrebestanden eller naturlandskapet skade. Dette situasjonstilfellet vil også kunne være ressurskrevende for de sivile myndigheter og dermed falle innunder ordlyden «omfattende».

Med det sistnevnte eksempelet kan det stilles spørsmål om Forsvarets bistand er utelukket hvor anslaget ikke er utført med terrorhensikt. Som påpekt relaterer ordlyden «skadevoldende» seg til terrortilfellene, da det er særlig terror som har til hensikt å gjøre alvorlig skade på menneskers liv, helse og omgivelser. Samtidig er alternativet «omfattende» mer forenelig med hva en alminnelig forståelse av ordlyden «anslag» kan omfatte. Herunder vil ikke menneskelige handlinger som har til hensikt å påføre skade nødvendigvis være omfattet av terrorbegrepet. Til dette uttaler også forarbeidene at kjernen i «anslag (...)» kun sikter seg mot terrortilfellene. Det kan med dette ikke utelukkes bistand hvor det ikke foreligger terrorhensikt. En slik forståelse henter også støtte fra juridisk teori, hvor det uttales at bistand ikke er betinget av at det foreligger terrorhensikt.⁵² Hensynet til rask og effektiv bistand trekker også i retning av at politiet har adgang til å be Forsvaret om bistand til anslag som faller utenfor terrorbegrepet, men som likevel er ressurskrevende for politiet å håndtere.⁵³ Forutsetningen som følger av «særlig skadevoldende eller omfattende karakter» vil uansett være et krav for de aktuelle anslag. Resonnementet trekker så i samlet retning av at det ikke er grunnlag for å tolke «anslag (...)» innskrenkende til å kun omfatte terror. Til dette går drøftelsen over til å behandle et situasjonstilfelle som relaterer seg til «anslag (...)» og som faller utenfor terrorbegrepet i strl. § 131.

---

⁵² Myhrer, Note 174 til politiloven § 27 a (2018)

⁵³ Bistandsinstruksen § 2 første og fjerde avsnitt

3.2.2.3 NOKAS-ranet 2004

Norgeshistoriens største ran (NOKAS-ranet) var økonomisk motivert og faller med det utenfor hva forarbeidene betegner som kjernen av politil. § 27 a første avsnitt nr. 1. Samtidig har sammensetningen av et grovt ran likhetstrekk med innholdet i en alminnelig forståelse av «anslag», deriblant at liv og helse påføres skade med den hensikt å oppnå et bestemt mål.⁵⁴⁵⁵ Den nøye planleggingen og senere utførelse av ranet av Norsk Kontantservice AS sin pengesentral i Stavanger sentrum er intet unntak fra dette. I Rt. 2007 s. 1056 tar Høyesterett først og fremst stilling til de domfeltes straffutmåling, men gir innledningsvis i premissene en kort gjengivelse av hendelsesforløpet.⁵⁶ Den organiserte planleggingen av NOKAS-ranet i form av spaning og anskaffelse av utstyr fant sted ett halvtårstid i forkant.⁵⁷ Dette ledet frem til morgningen 5. april 2004 da elleve ransmedlemmer, bekledd som politiets beredskapstropp, tok seg inn i banken med makt. Det ble avfyrt 113 skudd mot et beskyttelsesvindu for å få tilgang til en sivil arbeidsplass og bortta kroner 57 millioner.⁵⁸ Denne ekstraordinære fremtoningen, som i senere tid er blitt karakterisert som et kommandoraid, bærer preg av hva man alminnelig tillegger «anslag» jf. politil. § 27 a første avsnitt nr.1.

Vedrørende kravet til alvorlighetsgraden må det bemerkes at ranet ble igangsatt rundt kl. 08.00 om morgningen i Stavanger sentrum. På dette tidspunktet ville det i tillegg til de ansatte i NOKAS være forbigående på vei til jobb og skole. Når det senere oppstår skuddveksling mellom ransmedlemmene og politiet, vil de vernede interessene liv, helse og bebyggelse være utsatt jf. «særlig skadevoldende». Til dette medførte også skuddvekslingen at en polititjenestemann mistet livet.⁵⁹ Sett hen til at ransmedlemmene også plasserte en fyrpåsatt lastebil utenfor politiets garasjeanlegg for å forhindre utrykning og flyktet fra åstedet i tre forskjellige biler, ble ranet ressurskrevende for politiet å håndtere.⁶⁰ De alvorlige skadefølgende ranet fikk for politiet og de ansatte i NOKAS, den potensielle faren for publikum og gjennomføringens karakter trekker i samlet retning av at ranet faller innunder ordlyden «anslag av særlig skadevoldende (...) karakter» jf. politil. § 27 a første avsnitt nr. 1.

---

⁵⁴ Se punkt 3.2.2.1

⁵⁵ Strl. § 328 første avsnitt bokstav a-d

⁵⁶ Rt. 2007 s. 1056 (avsnitt 23-46)

⁵⁷ Ibid. (avsnitt 48-51)

⁵⁸ Ibid. (avsnitt 23-46)

⁵⁹ Ibid.

⁶⁰ Ibid.

NOKAS-ranet er vel og merke bare et eksempel på et situasjonstilfelle som faller innunder «anslag (...)». Bestemmelsens anvendelsesområde er som nevnt ikke begrenset til terrortilfellene og gir heller ingen avgrensning mot andre bestemte situasjonstilfeller.⁶¹ Hvilke typetilfeller som omfattes av «anslag» er med dette ikke uttømmende. Det sentrale for vurderingen er uansett at den motiverte menneskelige handlingen fremtones som et anslag gjennom å være «skadevoldende eller omfattende». Etter å ha gjennomgått de vernede interesser, vil det videre tas stilling til hva Forsvaret kan bistå med.

3.2.3 Overordnet bistandsstrategi og tilnærminger

3.2.3.1 Oversikt

Bestemmelsens anvisning til «forebygging og bekjempelse» legger opp til ulike bistandsstrategier. Det vil derfor være hensiktsmessig å drøfte alternativene hver for seg. Eventuelle glidende overganger mellom de to vil imidlertid bli fremhevet underveis. Deretter vil drøftelsen ta nærmere stilling til angivelsen av hvilke bistandsformer som omfattes av ordlyden «herunder vakthold og sikring av objekter og infrastruktur», og som er et utslag av strategiene som først omtales.

3.2.3.2 Forebygging

Den alminnelige forståelsen av «forebygging» trekker i retning av at Forsvaret kan bistå med å forhindre at anslag realiserer seg. Bistanden vil i så tilfelle være avgrenset til tiden før et eventuelt anslag er et faktum. Dette samsvarer med utgangspunktet om at Forsvaret kan bistå i forkant, under og etterkant av situasjonstilfellene.⁶² I det ordlyden ikke gir en tidsmessig begrensning, så tilsier «ved» i første avsnitt og forarbeidenes anvisning til årsakssammenheng at bistanden må ha forankring til et bestemt situasjonstilfelle. Dette utelukker adgangen for Forsvaret til å sette inn ressurser blant befolkning og samfunnsviktige institusjoner for å hindre et eventuelt anslag i fremtiden.

Men når «forebygging» tar sikte på å forhindre anslag, vil strategien også kunne være aktuell i det et anslag er et faktum. Flere av de terroranslagene som har rammet Europa i nyere tid har

---

⁶¹ Se punkt 3.2.2.1

⁶² Se punkt 3.1.2.4

vært sammensatt i form av å ramme flere steder samtidig eller i løpet av kort tid.⁶³

I det et anslag har realisert seg vil det derfor være aktuelt med en rask reaksjon for å forhindre at nye anslag inntreffer. Som drøftelsen senere skal komme tilbake til, vil Forsvarets tilstedeværelse i Oslo sentrum under og etterkant av 22. juli 2011 være et eksempel på dette.

3.2.3.3 Bekjempelse

Mens «forebygging» er forbeholdt bistand til å forhindre at anslag realiserer seg, trekker ordlyden «bekjempelse» i retning av bistand til nedkjemping under og etterkant for å begrense omfanget av skadevirkningene i det anslaget er et faktum. Dermed fordrer bestemmelsen en mer aktiv og direkte bistand som konsentreres mot anslaget. Selv om dette trekker i retning av at «bekjempelse» innebærer en maktutøvelse som nøytraliserer trusselen, så gir ikke ordlyden nærmere begrensninger. Dette innebærer imidlertid ikke at Forsvarets maktutøvelse er ubegrenset. Skrankene for maktutøvelsen, som oppgaven avgrenser mot, vil blant annet følge av politil. § 6.

Det interessante er at ordlyden «bekjempelse» ikke begrenser Forsvarets adgang til å bistå med nedkjemping av andre anslag enn de terrorismotiverte. En slik forståelse henter støtte fra juridisk teori. Her uttales det at Forsvarets bistand ikke er begrenset til tilfeller med «væpna element, eller til dei skarpere og meir militærprega oppdraga».⁶⁴ Relatert til det tidligere eksempelet om bombeeksplosjon i et naturreservat, vil Forsvaret kunne bistå politiet med å minimere de etterfølgende skadevirkningene på omgivelsene.⁶⁵ Videre gir verken ordlyden «forebygging» eller «bekjempelse» noen begrensninger for hvilke ressurser Forsvaret kan sette inn til bistandsoppdraget. Herunder vil Forsvarets ressursbruk bli drøftet mer inngående under punktene 3.2.3.5 og 3.2.3.6.

Videre er det verdt å bemerke at både «forebygging» og «bekjempelse» kan gli over i hverandre. Igjen vil Forsvarets bistand under og etterkant av 22. juli 2011 tjene som eksempel. Vaktholdet ved Regjeringskvartalet og tilstedeværelsen i Oslo sentrum etter terrorangrepene og de påfølgende dagene hadde til siktemål å forhindre nye anslag mot hovedstaden.⁶⁶ Samtidig ble politiets ressurser frigjort, slik at politiets personell kunne

---

⁶³ Stenersen, *Terrorisme i Europa etter 2001* (2017)

⁶⁴ Skodvin (2017) s. 219

⁶⁵ Se punkt 3.2.2.2

⁶⁶ 22. juli-kommisjonen s. 249-250

konsentrere seg om å håndtere terroranslagenes omfattende skadevirkninger. Dette eksempelet illustrerer samspillet mellom strategiene under et gitt situasjonstilfelle.

3.2.3.4 Kravet til anslaget sannsynlighet

Selv om «forebygging og bekjempelse» gir en tidsangivelse i forhold til anslaget for når bistand vil være aktuelt, så gir ikke ordlyden en indikasjon for hvor sannsynlig anslaget må være. Som nevnt gir «forebygging» politiet adgang til å be om bistand for å forhindre anslag, slik at det er nærliggende å trekke den slutning at det må være tale om en bestemt trussel. Forarbeidene støtter opp om en slik forståelse. Her uttales det at politiet bør kunne anmode bistand «når det *kan* foreligge et anslag som angitt i bestemmelsen».⁶⁷ Røksundutvalget legger seg på samme linje og viser til at det er tilstrekkelig at faresituasjonen kan realisere seg i et anslag.⁶⁸ «Samfunnets behov for rask reaksjon» taler også for at politiet skal ha en vid adgang til å be om bistand til å forhindre anslag og dermed verne om «innbyggernes liv og helse eller vesentlige samfunnsinteresser».⁶⁹

Et eksempel på bistand i forbindelse med håndtering av et sannsynlig anslag er politiets øvelse, «Tyr» 2011.⁷⁰ Scenarioet for den planlagte øvelsen høsten 2011 var basert på Regjeringskvartalet som det sannsynlige terrormålet i hovedstaden.⁷¹ Øvelsen ble imidlertid utsatt som følge av terrorangrepene 22. juli 2011. Den årlige øvelsen til politiet er uansett egnet til å illustrere samkjøringen mellom Forsvaret og politiet til å forebygge og håndtere et sannsynlig anslag.

3.2.3.5 Vakhold og sikring av objekter og infrastruktur

Bestemmelsens anvisning til «vakhold og sikring av objekter og infrastruktur» trekker umiddelbart i retning av at Forsvarets bistand er begrenset til denne tilnærmingen. Som drøftelsen senere skal komme tilbake til, så er ikke denne angivelsen uttømmende jf. ordlyden «herunder». Forarbeidene presiserer heller ikke hvorfor bestemmelsen eksplisitt viser til «vakhold (...)». Her uttales det at «Forsvaret blant annet [kan] bistå politiet i forbindelse med vakhold (...)».⁷² Som hoveddelen senere vil vise til, er vakhold og sikring

---

⁶⁷ Prop.79 L (2014–2015) s. 15

⁶⁸ Røksundutvalget (2016) s. 42

⁶⁹ Bistandsinstruksen § 2 første avsnitt

⁷⁰ Bjørkelo, Rosø og Jonas, *Øvelse gjør mester* (2013)

⁷¹ 22. juli-kommisjonen, s. 83

⁷² Prop.79 L (2014–2015) s. 13

en gjennomgående bistandsform ved situasjonstilfellene (nr. 1-3). Menstadslaget 1931 og 22. juli 2011 er begge eksempler på at Forsvarets bistand har vært konsentrert om vakthold. Men med ordlyden «herunder», gir ikke dette grunnlag for å tolke «vakthold (...)» som kjernen av Forsvarets bistand. Siden bestemmelsen eksplisitt viser til denne bistandsformen, og som er et gjennomgående element ved situasjonstilfellene (nr. 1-3), vil det være av interesse å se nærmere på innholdet i ordlyden.

Den alminnelige forståelsen av «vakthold (...) av objekter og infrastruktur» indikerer et vern av de interesser objekter og infrastruktur representerer. Bistandsformen bærer med dette preg av å være forebyggende. Men selv om «vakthold (...)» har et forebyggende preg i form av å forhindre skade eller ytterligere skade på «objekter (...)», så utelukker ikke det direkte maktanvendelse. Et eksempel på det er bortvisning av uvedkomne som forsøker å ta seg inn på området. I forlengelse av dette er det relevant å vise til Gardens og Heimevernets vakthold av Regjeringskvartalet under og i etterkant av 22. juli 2011 som illustrasjon.

I forarbeidene uttales det at det i tillegg til bistand i forbindelse med vakthold og sikring vil være aktuelt med «bistand til å gjennomføre ID-kontroll, inspeksjon av last/bagasje, samt anholdelse eller bortvisning av personell».⁷³ Forarbeidene gir uttrykk for at denne oppramsingen er egne bistandsformer. På den måten vil de ikke være begrenset til «objekter og infrastruktur». I forlengelse av dette vil ID-kontroll og inspeksjon av last eksempelvis kunne være aktuelt ved grensekontroll, som forarbeidene nevner.⁷⁴ Samtidig er dette oppgaver som også faller naturlig innunder «vakthold (...)», da disse også vil verne om objekter og infrastruktur. Selv om forarbeidene nevner ID-kontroll, inspeksjon og anholdelse eller bortvisning av personell som annen bistand, så har ikke lovgiver ment å avskåre anvendelsen av disse også under «vakthold (...)».

Videre gir ordlyden «vakthold (...)» uttrykk for en mer statisk bistandsform, herunder utplassering av personell og materiell til bestemte posisjoner. Samtidig setter verken ordlyden eller forarbeidene føringer for hvordan vaktholdet skal organiseres. Dermed vil ikke adgangen til bevegelse i form av rotasjon og patruljerende vakthold være utelukket. Plasseringen av vaktholdet må imidlertid konsentreres om objekter og infrastruktur jf. ordlyden «av». I forlengelse av dette åpner også ordlyden «av» for at vaktholdet ikke bare er begrenset til

---

⁷³ Prop.79 L (2014–2015) s. 16

⁷⁴ Ibid.

fasade, men også innside og tilhørende uteområder. Sammenholdt med at bestemmelsen åpner for bevegelse i vaktholdet, gis det her adgang til å eksempelvis bortvise uvedkomne som har tatt seg forbi vakthold og entret objektet. Forsvarets vakthold gis med dette autonomi til å ta hånd om slike og lignende scenarioer knyttet til objektet på egenhånd. En slik adgang støttes av politiets og Forsvarets plikt til å påse at bistanden ytes raskt og effektivt.⁷⁵ Denne adgangen vil også bidra til å ivareta siktemålet om å frigjøre politiets ressurser, slik at det kan konsentreres om den aktive bekjempelsen.⁷⁶

Videre setter ikke en alminnelig forståelse av ordlyden «objekter og infrastruktur» grenser for hva som omfattes, annet enn at det orienteres om bygninger, installasjoner og samfunnsviktige nettverk. Bestemmelsen legger med dette ikke opp til et skille mellom offentlig og privat eiendom. Videre gir ikke forarbeidene nærmere veiledning for hva som faller innenfor. Etter en kontekstuell tolkning av bestemmelsen må det avgjørende være at objektet eller infrastrukturen har en relasjon til de interesser bistanden har til formål å verne.⁷⁷

Dette innebærer at det eksempelvis vil være aktuelt med vakthold ved et kjøpesenter, en konsertarena eller et kraftanlegg om et potensielt anslag skulle foreligge.

Selv om objektsikringen under 22. juli 2011 ble konsentrert om viktige institusjoner og samfunnsfunksjoner, så begrenser ikke dette Forsvarets adgang til å utplassere vakthold andre steder hvor interesser kan rammes.⁷⁸ Med ordlydens vide omfang har Forsvaret en vidtrekkende adgang for hvor det kan utplasseres vakthold og sikringstiltak under bistandsoppdrag.

3.2.3.6 Nærmere om angivelsen «herunder»

Ordlyden «herunder» og plasseringen foran «vakthold (...)» tilsier som nevnt at bistandsformene ikke er uttømmende og at «vakthold (...)» kun er et eksempel på bistand.⁷⁹

På den måten har «herunder» en relasjon til «bekjempelse», da denne strategien i seg selv åpner opp for andre bistandsformer enn det som ligger til «vakthold (...)».⁸⁰ En slik forståelse støttes av forarbeidene, hvor det uttales at bestemmelsen også omfatter «bistand for å avverge

---

⁷⁵ Bistandsinstruksen § 2 fjerde avsnitt

⁷⁶ Røksundutvalget (2016) s. 26

⁷⁷ Se punkt 3.2.2.2

⁷⁸ 22. juli-kommisjonen s. 249

⁷⁹ Se punkt 3.2.3.5

⁸⁰ Se punkt 3.2.3.3

og bekjempe (...) terroranslag i Norge».⁸¹ I forlengelse av dette vises det til at bistand fra Forsvarets spesialstyrker, Forsvarets helikopter som ildstøtteplattform og innsetting av styrker kan være aktuelt.⁸²

Et eksempel på bistand fra Forsvarets spesialstyrker er maritim kontraterror.

Selv om oppgaven avgrenser mot denne særskilte delen av beredskapsbildet, så er det verdt å bemerke at Forsvarets spesialkommando (FSK) ble opprettet med det siktemål å hevde Norges maritime interesser.⁸³ FSK har siden vært operativ til å også bistå politiet på land etter anmodning. I den sammenheng er samtreeningen mellom FSK og politiets beredskapstropp (BT) en viktig bistandsplattform.⁸⁴ Sett hen til spesialavdelingens taktiske kapasiteter, kan Forsvaret også bistå politiets innsatspersonell i skarpe oppdrag på urbane som landlige områder.

Videre oppgir forarbeidene bistand fra Forsvarets land-, sjø- og luftstridskrefter som aktuelt ved omfattende terrorangrep.⁸⁵ Uten nærmere avgrensninger av hvilke personelle avdelinger og type materiell som omfattes, gir dette Forsvaret en vid adgang for hvilke kapasiteter som kan yte bistand. Sammenholdt med at bistandsformen «vakthold (...)» heller ikke gir noen avgrensning til bestemte avdelinger, kan Forsvaret som et eksempel sette inn den pansrede avdelingen Telemarksbataljonen (TMBN) fremfor Heimevernet til å utføre bistandsoppdraget.

Men selv om det ikke foretas avgrensninger mot bestemt personell og materiell, så adresserer forarbeidene problemstillingen til at bistand kan omfatte alt fra Forsvarets spesialenheter til førstegangstjenestegjørende personell.⁸⁶ En sentral vurdering for Forsvarets innvilgning av anmodning vil derfor være om det tilgjengelige personellet har den erfaring og opplæring, deriblant kjennskap til politiets metoder og rettslige rammer, til å utføre bistandsoppdraget.⁸⁷ Dette vil kunne utelukke adgangen for TMBN til å sette inn armerte panservogner som eksempelet overfor antyder. Samtidig må utvelgelsen av styrker ses i lys av Forsvarets forpliktelse om å «yte bistand så langt det er mulig» jf. Bistandsinstruksens § 2 tredje avsnitt. Dersom personellet som har erfaring med bistand til politiet ikke er tilgjengelig, vil forpliktelsen og hensynet til utnyttelse av samfunnets ressurser tilsi at det også er adgang for

---

⁸¹ Prop.79 L (2014–2015) s. 13

⁸² Ibid.

⁸³ Røksundutvalget (2016) s. 58

⁸⁴ Pettersen (2014) s. 55-56

⁸⁵ Prop.79 L (2014–2015) s. 16

⁸⁶ Ibid. s. 17

⁸⁷ Ibid.

Forsvaret til å disponere andre regulære styrker om situasjonstilfellet krever det.

Det må imidlertid bemerkes at dette kan være problematisk, da bistandsoperasjonen skal gjennomføres «innenfor (...) politiets virksomhet» jf. Bistandsinstruksen § 6 andre avsnitt.

Som et avsluttende og illustrerende eksempel på et bistandsforløp under politil. § 27 a første avsnitt nr. 1 vises det til terrorangrepene 22. juli 2011. Det var primært avdelingene Garden og HV-02 fra Heimevernet som ytet bistand i form av vakthold ved Regjeringskvartalet og tilstedeværelse i Oslo sentrum. Samtidig viser Forsvarets 720-skvadron på Rygge sin disponering av helikoptre for å frakte Beredskapstroppen, senere søk og sikring over Utøya, til at bistanden var sammensatt.⁸⁸ Dette forløpet viser både bistandsformer under «vakthold (...)» og angivelsen «herunder», og som relaterer seg til strategiene «forebygging og bekjempelse».⁸⁹ Videre viser terrorangrepene 22. juli 2011 og de mange terroranslagene som har rammet Europa i nyere tid viktigheten av angivelsen «herunder» og at tilhørende forarbeidsuttalelser åpner for vidtrekkende bistand. Dette begrunnes av det faktum at anslag kan utarte seg forskjellig og dermed kreve ulik type og mengde ressurser. Hensynet til en rask og effektiv utnyttelse av samfunnets samlede ressurser trekker også i retning av at listen over aktuelle bistandsformer ikke skal være uttømmende.⁹⁰

---

⁸⁸ 22. juli-kommisjonen, s. 299

⁸⁹ Se punktene 3.2.3.2 (Forebygging) og 3.2.3.3 (Bekjempelse)

⁹⁰ Bistandsinstruksen §§ 1 og 2 første og fjerde avsnitt

3.3 Politi. § 27 a første avsnitt nr. 2 (ettersøking og pågripelse)

3.3.1 Bestemmelsens oppbygning

Etter bestemmelsen kan Forsvaret bistå politiet ved:

«ettersøking og pågripelse av personer som kan sette menneskers liv og helse eller vesentlige samfunnsinteresser i alvorlig fare»

I likhet med inndelingen under nr. 1 er det også her hensiktsmessig å dele inn bestemmelsen. «[E]ttersøking og pågripelse» gir en angivelse av strategien for hva Forsvaret kan bistå med og tilnærmingen som kan anvendes. Videre setter «personer som kan sette menneskers liv (...) i alvorlig fare» en ramme for situasjonstilfellet og de interesser som aktualiserer bistanden. Før gjennomgangen av strategien og tilnærmingen, vil det derfor først være aktuelt å ta stilling til hva bistanden tar sikte på å verne om.

3.3.2 Situasjonstilfellet og de vernede interesser

3.3.2.1 Personer som kan sette (...)

Ordlyden «personer» gir i seg selv ingen avgrensninger for hvem bistanden kan verne mot, annet enn at det avgrenses til mennesker. Slik at det farepotensialet dyr og løssøre eventuelt utøver utelukkes. Bestemmelsen stiller imidlertid krav om at den enkelte eller flertallet av personer er i stand til å sette «menneskers liv (...) i alvorlig fare». Ordlydens angivelse av hvilke interesser som utsettes trekker i videre retning av at tilfeller hvor «personer[n]» er til alvorlig fare for seg selv ikke omfattes. Forarbeidene gir ikke veiledning på dette punkt. Videre synes juridisk teori å legge til grunn at det er den trusselen som personer utøver overfor andre interesser som bestemmelsen tar sikte på.⁹¹

Til forskjell fra «anslag» under nr. 1, legger ikke forarbeidene føringer for at det er terrorvirksomhet som ligger i kjernen av nr. 2. Bestemmelsen er med dette åpen for hvilke faresituasjoner som aktualiserer bistanden. Som tidligere behandlet stilles det uansett et krav

---

⁹¹ Skodvin (2017) s. 220

om at politiets ressurser er uttømt.⁹² Til faresituasjonen i nr. 2 presiserer forarbeidene dette utgangspunktet som at «politiet ikke har kontroll over vedkommende person».⁹³

3.3.2.2 Kravet til faresituasjonens sannsynlighet

Ordlyden «kan (...)» tilsier at det ikke stilles et strengt sannsynlighetskrav til den fare personen utøver. Forarbeidene gir støtte til en slik forståelse og presiserer at det er «tilstrekkelig at personen *kan* utsette disse interessene for alvorlig fare».⁹⁴ I forlengelse av dette vises det til at vurderingen vil være den samme som den straffeprosessuelle adgangen politiet har for å foreta pågrepelse i andre sammenhenger.⁹⁵ Dette gir Forsvaret en vid adgang til å bistå politiet under opptakten forut faresituasjonen.

3.3.2.3 Kravet til faresituasjonens alvorlighetsgrad

En alminnelig forståelse av «alvorlig fare» indikerer en kvalifisert gradering av faresituasjonen. Sammenholdt med at faren personen utøver må være rettet mot alternativene «menneskers liv og helse eller vesentlige samfunnsinteresser», setter bestemmelsen begrensninger for hvem bistanden kan konsentreres om. Videre trekker ordlyden «fare» i retning av at situasjonstilfellet ikke har realisert seg i skade på interessene. Dette gir Forsvaret adgang til å bistå med å ettersøke og pågripe personer som har et slikt skadepotensial før faresituasjonen eventuelt realiserer seg. En slik forståelse er også forenelig med hva som ligger til ordlyden «kan sette». Samtidig gis det ingen tidsangivelse for når interessene kan være utsatt for alvorlig fare, slik at bistand fra Forsvaret kan være aktuelt i tilfeller hvor faren er vedvarende. Med dette kan Forsvaret som et eksempel bistå både før og etter en kidnapping har funnet sted. Videre gir verken ordlyden «alvorlig fare» eller forarbeidene uttrykk for at lovgiver har hatt intensjon om å utelukke Forsvarets bistand i det den alvorlige faren har materialisert seg i skade. Dette er formålstjenlig da gjerningspersonen, som politiet ikke har kontroll på, fortsatt kan utsette andre interesser for alvorlig fare.

Videre viser juridisk teori til at det ligger to elementer i det farepotensialet ordlyden «alvorlig fare» uttrykker. Herunder vil det være relevant å se hen til skadeomfangets størrelse og hvor

---

⁹² Bistandsinstruksen § 2 andre avsnitt

⁹³ Prop.79 L (2014–2015) s. 16

⁹⁴ Ibid. s. 15

⁹⁵ Ibid.

sannsynlig det er at skaden inntreffer.⁹⁶ I forlengelse av dette antydes det at handlinger som innebærer stort farepotensial, men som ikke lar seg gjennomføre, vil falle utenfor «alvorlig fare».⁹⁷ Uttalelsene fra juridisk teori trekker med dette i retning av at det må være praktisk gjennomførbart for personer å realisere farepotensialet. Dermed vil mennesker og samfunnsinteresser som nyter høy grad av sikkerhet kunne falle utenfor kravet «alvorlig fare». Eksempler på dette kan være myndighetspersoner som beskyttes av livvakter fra PST eller sikkerhetstiltakene rundt et kraftanlegg som Energiverk Mongstad utenfor Bergen.

Tidligere bistandsoppdrag kan imidlertid tyde på at den potensielle skadefølgen i seg selv er tilstrekkelig. I forbindelse med utdelingen av Nobels fredspris til USAs daværende president, Barack Obama, i 2009 ble det iverksatt omfattende sikkerhetstiltak i regi av norsk politi og amerikanske Secret Service.⁹⁸ I tillegg til de mange tiltakene fra Gardermoen til Oslo var også Forsvarets luftvåpen satt inn for å overvåke luftrommet og personell var synlig i bybildet.⁹⁹ Dette eksempelet er egnet til å vise at potensielt omfattende skadefølger kan kompensere for lav sannsynlighetsgrad. Til dette synes forarbeidene og juridisk teori å være samstemt om at sannsynlighetskravet ikke er strengt. Sammenholdt med at ordlyden «alvorlig fare» er vid, har politiet stort rom til å vurdere hvilke tilfeller som faller innunder situasjonskravet.

Videre vil drøftelsen se nærmere på innholdet i hva faresituasjonen kan utsette, herunder «menneskers liv og helse eller vesentlige samfunnsinteresser» jf. politil. § 27 a første avsnitt nr. 2.

3.3.2.4 Menneskers liv og helse

En alminnelig forståelse av ordlyden «menneskers» trekker i retning av at det er tale om et flertall av personer uten nærmere avgrensninger. Videre åpner «liv og helse» opp for at det ikke bare er livstruende situasjoner som omfattes. Samtidig setter bestemmelsens anvisning til «alvorlig fare» at det er tale om en ikke ubetydelig innvirkning på liv og helse.

Verken ordlyden «helse» eller forarbeidene gir nærmere holdepunkter for hva som kan omfattes. Dermed kan det ikke foretas en avgrensning til voldslovbrudd.¹⁰⁰

---

⁹⁶ Skodvin (2017) s. 221

⁹⁷ Ibid.

⁹⁸ Bakken, *Slik er Oslo under Obama-besøket* (2009)

⁹⁹ Ibid.

¹⁰⁰ Strl. kapittel 25

Ettersom lovgiver ikke har lagt føringer for begrensninger, må det antas at også psykiske påkjenninger som følge av traumatiske hendelser omfattes.

Videre har juridisk teori en interessant bemerkning til ordlyden «menneskers». Det vises til at det er tilstrekkelig med to etter ordlyden.¹⁰¹ I forlengelse av dette uttales det at dersom det er en enkeltperson, hvorav «liv og helse» er utsatt for «alvorlig fare», vil det være hensiktsmessig å verne denne personen fremfor å sette inn Forsvaret.¹⁰² Eksempler på slikt vern kan være besøks- og oppholdsforbud etter strpl. kap. 17 a og politibeskyttelse.

Det kan imidlertid tenkes gråsonetilfeller. Som et eksempel kan en leder for en kontroversiell organisasjon gjennom trusler være utsatt for «alvorlig fare» fra en eller flere personer. Sett hen til at ordlyden «menneskers» avgrenser mot enkeltpersoner, vil bistand fra Forsvaret som utgangspunkt være utelukket. Samtidig er det i dette tilfellet nærliggende å anta at også lederens nærmeste familie eller omgangskrets omfattes av faresituasjonen. Den utsatte og vedkommende sine nærmeste vil etter dette kunne falle innunder «menneskers» og dermed aktualisere Forsvarets bistand. Dette eksempelet viser hvor raskt situasjonstilfellet kan omfatte «menneskers». Særlig med tanke på at mennesker har grader av nære relasjoner, og som også kan rammes av faresituasjonen.

Et annet tilfelle som kan komme på spissen er hvor personen ikke er til alvorlig fare for andre enn seg selv. Verken bestemmelsens ordlyd, forarbeider eller juridisk teori tar nærmere stilling til denne problemstillingen. Som et eksempel kan det tenkes et tilfelle hvor en pasient med selvmordsfare har rømt fra psykiatrisk avdeling i en liten høyfjellskommune. Her vil både tidsforløp og værforhold kunne være kritisk. I det nød- og redningsetater ikke har tilstrekkelig med ressurser, vil hensynet til utnyttelse av samfunnets samlede ressurser tilsi at en lokal heimevernsavdeling kan bistå med å ettersøke og berge vedkommende. Dette eksempelet er ment som en normativ tilleggsbemerkning i det bestemmelsens ordlyd og forarbeider ikke tar stilling til en slik adgang.

---

¹⁰¹ Skodvin (2017) s. 220

¹⁰² Ibid.

3.3.2.5 Vesentlige samfunnsinteresser

Alternativet «vesentlige samfunnsinteresser» gir en vid angivelse av interesser med et samfunnsviktig tilsnitt. Forståelsen av at interessene må ha en viss betydning for samfunnet understøttes av forarbeidene. Her fremheves «angrep på kraftstasjoner, demninger, broer eller (...) forgiftning av drikkevannskilder» som eksempler.¹⁰³ Forarbeidenes bruk av «angrep» gir umiddelbart assosiasjoner til «anslag» i politil. § 27 a første avsnitt nr. 1.¹⁰⁴ Videre har juridisk teori lagt til grunn en forståelse av at angrep vil konsumeres av ordlyden «anslag».¹⁰⁵ Dette begrunnes med at verken ordlyden i politil. § 27 a første avsnitt nr. 1 eller forarbeidene har ment å avgrense til anslag med terrorhensikt.¹⁰⁶

Selv om «vesentlige samfunnsinteresser» og «anslag (...)» har flere likhetstrekk i form av hvilke interesser som utsettes, så er det visse nyanser. Som nevnt bærer «anslag (...)» preg av en enkeltstående eller sammensatt handling innen kort tidsrom.¹⁰⁷ Motsetningsvis omfatter ikke bare «vesentlige samfunnsinteresser» et enkeltstående angrep på en kraftstasjon, men også gjentakende handlingsmønstre som til stadighet utsetter samfunnsinteresser for alvorlig fare. Som et eksempel vil ikke en enkeltstående dumping av en viss mengde miljøskadelig avfall i en ferskvanns elv oppfylle anslagetets krav til å være «særlig skadevoldende eller omfattende» i nr. 1. En gjentakende dumping over tid vil imidlertid kunne sette «vesentlige samfunnsinteresser i alvorlig fare» i form av gradvis forgiftning av elven jf. politil. § 27 a første avsnitt nr. 2.

Forarbeidenes anvisning til angrep på kraftstasjoner, demninger, broer m.m. gir uansett en indikasjon på at lovgiver har tatt sikte på de enkeltstående handlingene.

Nyanseforskjellene mellom «anslag (...)» i nr. 1 og «vesentlige samfunnsinteresser» i nr. 2 vil i slik tilfeller ikke være av avgjørende betydning. Samtidig gir «vesentlige samfunnsinteresser» adgang for Forsvaret å bistå i de tilfeller samfunnsinteresser utsettes gjentakende for alvorlig fare.

Drøftelsen går så over til å ta nærmere stilling til hvordan Forsvaret kan bistå politiet.

---

¹⁰³ Prop.79 L (2014–2015) s. 15

¹⁰⁴ Se punkt 3.2.2.1

¹⁰⁵ Skodvin (2017) s. 220

¹⁰⁶ Ibid. s. 220-221

¹⁰⁷ Se punkt 3.2.2.1

3.3.3 Overordnet bistandsstrategi og tilnærminger

3.3.3.1 Oversikt

Til forskjell fra strategiene «forebygging og bekjempelse» sin anvisning til bistandstilnærminger «herunder vakthold (...)» i nr. 1, gir ikke «ettersøking og pågripelse» i nr. 2 tilsvarende veiledning. Samtidig trekker ordlyden i retning av at bistandens siktemål er å nøytralisere den potensielle faresituasjonen personen utøver. Som drøftelsen senere kommer nærmere tilbake til, gir dette rom for ulike tilnærminger.

Selv om «ettersøking» og «pågripelse» er alternativer, vil det av materielle grunner være hensiktsmessig å behandle de under ett. I den forbindelse bemerkes det at de inngår i en prosess frem mot å uskadeliggjøre en potensiell faresituasjon.

3.3.3.2 Ettersøking og pågripelse

Ettersom alternativene har sine særpreg, vil det innledningsvis foretas selvstendige tolkninger og utpensling av ordlyd.

Den alminnelige forståelsen av «ettersøking (...)» indikerer metoder for lokalisering og forfølgelse av personen som utøver farepotensialet. Ordlyden gir i seg selv ingen begrensninger for hvilke bistandsformer og ressurser, herunder personell og materiell, som kan anvendes i ettersøkingsprosessen. Vedrørende ressursbruk gir ikke forarbeidene nærmere veiledning for hva som omfattes av bestemmelsen. Til politil. § 27 a første avsnitt nr. 1 uttaler forarbeidene som nevnt at bistand fra Forsvarets spesialstyrker og bruk av Forsvarets helikopter kan være aktuelt ved skarpe situasjoner.¹⁰⁸ Selv om disse uttalelsene er forankret til anslag, må det legges vekt på at lovgiver ikke har satt nærmere begrensninger for Forsvarets materielle og personelle kompetanse under nr. 2. Det kan etter dette tas høyde for at den potensielle faren personen utøver kan utvikle seg til en skarp situasjon og dermed aktualisere bistand fra Forsvarets spesialstyrker og helikopter. Utover dette vil det veiledende synspunktet for utvelgelsen av styrker måtte bero på den konkrete situasjonen og evnen til å utføre bistandsoppdrag.¹⁰⁹

---

¹⁰⁸ Prop.79 L (2014–2015) s. 13

¹⁰⁹ Ibid. s. 17

Videre trekker alternativet «ettersøking» i retning av at oppsporingen ikke er betinget til å ende med pågripelse. Dette gir Forsvaret adgang til å bistå med å ettersøke «personer som kan sette menneskers liv (...) i alvorlig fare», der formålet ikke er pågripelse. Som et eksempel viser juridisk teori til overføring til psykisk helsevern.¹¹⁰

Til dette eksempelet er det verdt å peke på at det først og fremst er politiets bistandsplikt etter politil. § 2 nr. 5 som kan være aktuelt under lov 2. juli 1999 nr. 62 om etablering og gjennomføring av psykisk helsevern (psykisk helsevernloven – phvl.) kap. 3. Videre uttales det i rundskrivene at «[p]olitiets håndtering av psykisk syke personer skal skje på en mest mulig skånsom måte».¹¹¹ Sammenholdt med at bistand i forbindelse med overføring til psykisk helsevern er en rutinepreget politioppgave kan det stilles spørsmål ved om Forsvaret er rette instrument til å bistå ved eventuell ettersøking. Sett hen til at kretsen «personer» er så vid, må det avgjørende være at vedkommende «kan sette menneskers liv (...) i alvorlig fare» og at politiet ikke har kontroll. Selv om det kan foreligge andre kryssende forvaltningsrettslige hensyn, vil siktemålet om å avverge faresituasjonen uavhengig av personens helsemessige tilstand veie tyngst. Til dette viser også tidligere omtalt eksempel at også bistand i forbindelse med ettersøking av psykisk syke personer, som er til fare for seg selv, kan være aktuelt, men at politil. § 27 a første avsnitt nr. 2 ikke etablerer en slik adgang.

Videre trekker ordlyden «pågripelse» umiddelbart i retning av at det er tale om en tvangshandling etter strpl. kap. 14. Nettopp fordi formålet kan være å avverge potensielt straffbare handlinger.¹¹² En slik forståelse henter også støtte fra en tilsvarende referering til strpl. kap. 14 i juridisk teori.¹¹³ Ordlyden «ettersøking og pågripelse» sett i sammenheng trekker også i retning av at Forsvaret er gitt en aktiv rolle gjennom hele situasjonsforløpet, herunder fra en person er i politiets søkelys til pågripelse er foretatt. Bestemmelsen utelukker med dette ikke at Forsvarets personell bistår i en ettersøking som leder frem til en pågripelse som de selv foretar.

Forarbeidene presiserer imidlertid at det er primært «politiet som bør foreta den aktive pågripelsen».¹¹⁴ Denne uttalelsen må ses i lys av at pågripelse er et tvangsmiddel som er lagt

---

¹¹⁰ Skodvin (2017) s. 220

¹¹¹ IS-2012-5 (RPOD-2012-7) s. 6

¹¹² Strpl. § 171 første avsnitt nr. 3

¹¹³ Skodvin (2017) s. 220

¹¹⁴ Prop.79 L (2014–2015) s. 22

til politi- og påtalemyndighet.¹¹⁵ I forlengelse av dette vises det til at den «militære innsatsen skal som hovedregel konsentreres om vakthold, sikring og dekning».¹¹⁶ Som et eksempel viser forarbeidene til at ettersøking over store områder vil kunne være personellkrevende.¹¹⁷ Dette gir assosiasjoner til siktemålet om å frigi politiets ressurser, men også en indikasjon på at Forsvaret blir satt inn i leteaksjonen som leder frem til pågrepelse.¹¹⁸

Vedrørende bistandsformen vakthold gir forarbeidene anvisning til at det skal konsentreres til området hvor den ettersøkte befinner seg. Dette er riktignok kun et eksempel på vakthold. I den forbindelse åpner ordlyden «ved» i politil. § 27 a første avsnitt og forarbeidenes uttalelser om årsakssammenheng for at vakthold også kan settes til andre steder i relasjon til situasjonstilfellet.¹¹⁹ Til dette viser juridisk teori til at vaktholdet også kan konsentreres om de interessene, herunder mennesker og samfunnsinteresser, som er utsatt for faresituasjonen.¹²⁰ På den måten kan vaktholdet forebygge i form av å minimere trusselen og samtidig frigjøre politiets ressurser. Som et eksempel vil det være ressurskrevende å sikre et stort kraftverk mot at en enkeltperson tar seg inn på området og realiserer farepotensialet.

Videre viser forarbeidene uttrykkelig til at Forsvaret også kan bidra med «dekning, ettersøking, pågrepelse og sikring, herunder isolering i forbindelse med en pågrepelse».¹²¹ Dette tilsier at Forsvarets personell kan jobbe tett med politiets innsattpersonell under hele bistandsforløpet. Når selve pågripen primært er lagt til politiet, utelukker ikke dette muligheten for at også Forsvarets personell kan foreta pågrepelse. I denne sammenheng synes forarbeidene å ta høyde for at pågrepelse kan skje. Her uttales det at i «situasjoner hvor militært personell påtreffer den ettersøkte, vil det i enkelte spesielle situasjoner være nødvendig at militært personell foretar pågrepelse».¹²² Eksempel på dette kan være at den ettersøkte personen streifer på Forsvarets vakthold i forsøket på å ta seg inn på kraftverkets område. Hensynet til en rask og effektiv utnyttelse av samfunnets ressurser vil også tilsi at tidsmessig og geografisk nærhet og kapasitet inngår i vurderingen av spesielle situasjoner.¹²³

---

¹¹⁵ Strpl. § 175

¹¹⁶ Prop.79 L (2014–2015) s. 22

¹¹⁷ Ibid.

¹¹⁸ Se punkt 3.2.3.5

¹¹⁹ Se punkt 3.1.2.4

¹²⁰ Skodvin (2017) s. 220

¹²¹ Prop.79 L (2014–2015) s. 16

¹²² Ibid.

¹²³ Bistandsinstruksen §§ 1 og 2 første og fjerde avsnitt

Som et eksempel på tidsmessig og geografisk nærhet vil det være aktuelt for Forsvarets personell å aktivt oppsøke og pågripe personen om deres lokalisering står nærmest til å innhente den ettersøkte. Videre kan det være et tilfelle hvor Forsvaret har den nødvendige kapasiteten for å spore opp personen på en rask og effektiv måte, herunder bruk av ekvipasje (hundefører) som eksempel. Dersom politiet ikke har sine ekvipasjer tilgjengelig, vil det kunne være aktuelt at Forsvarets hundefører i samarbeid med politiet gjør søk som leder til pågripelse.

Det sistnevnte er et praktisk eksempel som kan aktualisere delegering av pågripelse som Forsvarets primæroppgave. Selv om forarbeidene presiserer «pågripelse» som en oppgave hovedsakelig lagt til politiet, så tas det også høyde for at Forsvaret kan pågripe når situasjonens omstendigheter tilsier det. Slike omstendigheter kan nettopp være at Forsvaret har tilgjengelige kapasiteter som bidrar til å spore opp den ettersøkte på en effektiv måte. Sammenholdt med at ordlyden «pågripelse» ikke begrenser Forsvarets adgang til å pågripe og hensynene til rask og effektiv reaksjon gir støtte for en slik adgang om trusselen nøytraliseres, kan ikke forarbeidene forstås som at ordlyden tolkes innskrenkende. Dette innebærer at det ikke kan utelukkes at Forsvaret kan bli gitt i primæroppdrag å foreta pågripelse.

3.4 Politi. § 27 a første avsnitt nr. 3 (ulykker, naturkatastrofer og lignende)

3.4.1 Bestemmelsens oppbygning

Det følger av bestemmelsen at Forsvaret kan bistå politiet ved:

«ulykker, naturkatastrofer og lignende for å verne menneskers liv og helse, eiendom og for å opprettholde ro og orden»

Oppramsingen «ulykker, naturkatastrofer og lignende» gir en angivelse av hvilke situasjonstilfeller som aktualiserer bistanden. Videre setter «verne (...) og for å opprettholde ro og orden» rammer for hva Forsvaret kan bistå med. Til sist er «menneskers liv og helse, eiendom» de interesser som bistanden tar sikte på å verne om. I likhet med gjennomgangen av politi. § 27 a første avsnitt nr. 1-2, vil det også her være hensiktsmessig å først gjøre rede for situasjonstilfellet og de vernede interesser. Deretter tas det nærmere stilling til angivelsen av bistanden som kan anvendes.

3.4.2 Situasjonstilfellet og de vernede interesser

3.4.2.1 Ulykker

Den alminnelige forståelsen av ordlyden «ulykker» trekker i retning av skadehendelser forårsaket av menneskelig aktivitet. Forarbeidene underbygger forståelsen av menneskelige handlingers sammenheng med ulykker ved å vise til «forlis, gasseksplosjoner eller bybranner» som eksempler.¹²⁴ Selv om ordlyden i seg selv ikke gir en gradering av hvor omfattende «ulykke[n]» skal være, gir forarbeidene ved disse eksemplene holdepunkter for at det er de mer ekstraordinære og ressurskrevende ulykkene som omfattes. Sammenholdt med utgangspunktet om at politiets ressurser må være uttømt, trekker dette i retning av at bistanden avgrenses mot de mer ordinære ulykkene som nødetatene håndterer til det daglige. Eksempler på dette kan være bilulykker og husbrann. Samtidig kan tilsynelatende ordinære ulykker utvikle seg til å bli svært ressurskrevende for nødetatene å håndtere. Det som nærmest kan karakteriseres som en bybrann i Lærdal januar 2014 er et eksempel på en slik hendelse.

---

¹²⁴ Prop.79 L (2014–2015) s. 16

Selv om Forsvaret ikke ble anmodet til å bistå under forløpet, kan det ikke utelukkes bistand i forbindelse med ulykker som eskalerer i omfang og som utarmer nødetatenes ressurser.

De gjennomgåtte eksemplene bærer preg av å være uforutsette ulykker. Den alminnelige ordlydstolkningen stenger imidlertid ikke for at også forutsatte ulykker omfattes av bestemmelsen. Som et eksempel er det et kjent fenomen at menneskelig aktivitet langs en snøkledd fjellside kan utløse snøskred. Dersom snøskredet rammer mennesker på en utilgjengelig plass, vil det kunne være ressurskrevende for nødetatene å håndtere og dermed aktualisere bistand fra Forsvaret. Men også kjente ulykker på tilgjengelige plasser, men som blir vanskeliggjort, kan være aktuelt. Som for eksempel tunnelbrann.

Den vide ordlyden sammenholdt med forarbeidenes ikke uttømmende oppramsing av ulykkestilfeller tilsier at det ikke kan settes bestemte avgrensninger, annet enn at det må foretas en konkret vurdering av om tilfellets omfang aktualiserer Forsvarets bistand.

3.4.2.2 Naturkatastrofer

Ordlyden «naturkatastrofer» indikerer hendelser uten menneskelig påvirkning, og som får fatale konsekvenser for de områder som rammes. Forarbeidene underbygger en slik forståelse og viser til naturkatastrofer som «en naturlig hendelse som får katastrofale konsekvenser, som for eksempel ras, flom eller orkan.»¹²⁵ Betegnelsen «katastrofe» trekker videre i retning av en omfattende størrelsesorden i form av rasering av store geografiske områder.

Forarbeidenes henvisning til nevnte eksempler presiserer imidlertid at dette ikke er avgjørende. Som for eksempel vil ras fra en fjellside kunne få katastrofale konsekvenser for de utsatte husene som ligger ved foten av fjellet.

Utover forarbeidenes anvisning til katastrofale konsekvenser, gis det ingen ytterligere kjennetegn for hva en naturkatastrofe innebærer. Sammenholdt med at det er «menneskers liv og helse [og] eiendom» bistanden tar sikte på verne, er det nærliggende at det er disse interessene konsekvensene rammer. Sett hen til at det er konsekvensene for interessene og ikke den geografiske utbredelsen som er avgjørende, er det fatale jordraset fra skråningen over Hatlestad Terrasse 14. september 2005 et eksempel på en hendelse som faller innunder

---

¹²⁵ Ibid.

bestemmelsens ordlyd.¹²⁶ Redegjørelsen for hvilke interesser som omfattes vil drøftelsen komme tilbake til senere.

3.4.2.3 Lignende

Alternativet «lignende» setter ikke nærmere begrensninger for hva som kan falle innenfor, annet enn at det omfatter tilfeller som bærer samme preg som de foregående alternativene. Forarbeidene presiserer denne forståelsen med å vise til at «lignende» har til hensikt «å fange opp tilfeller som etter en naturlig språklig forståelse faller utenfor de to første alternativene».¹²⁷ I forlengelse av dette vises det til store epidemier og fjerning av eksplosiver som eksempler.¹²⁸ Bistand i forbindelse epidemier vil imidlertid kunne konsumeres av Forsvarets bistandsplikt etter lov 5. august 1994 nr. 55 om vern mot smittsomme sykdommer (smittevernloven smvl.) § 4-10 første avsnitt. Dette var tilfellet da Forskrift om Forsvarets bistand til aktører med ansvar for samfunnssikkerhet under koronapandemien ble fastsatt med hjemmel i smittevernloven.

Til forarbeidenes anvisning til fjerning av eksplosiver argumenterer juridisk teori for at eksplosjonstilfellene i stor grad omfattes av alternativene «ulykker» og «naturkatastrofer».¹²⁹ I det eksplosiver er plassert med den hensikt å påføre skade, vil tilfellet skille seg fra alternativene og heller omfattes av ordlyden «anslag» i nr. 1.¹³⁰

Gjenværende eksplosiver fra andre verdenskrig kan imidlertid være et gråsonetilfelle. Eksplosivene ble kanskje lagt ut med hensikt å påføre skade nært frem i tid, men at samme skadeintensjon ikke gjør seg like gjeldende i dag. Det avgjørende er at forarbeidene viser til fjerning av eksplosiver, slik at dette tilfellet også er omfattet.

Forarbeidenes eksempler er ikke uttømmende, slik at det kan tenkes andre tilfeller under lignende. Selv om økonomiske kriser ikke er karakterisert av det hendelsesforløpet som alminnelig ligger til «ulykker» og «naturkatastrofer», så kan også de få direkte innvirkning på liv, helse og eiendom. Finanskrisen 2008 er et eksempel som rammet verdensøkonomien og som blant annet fikk konsekvenser for arbeids- og boligmarkedet.¹³¹ I forlengelse av dette

---

¹²⁶ Granli, *Fem år siden Hatlestad-tragedien* (2010)

¹²⁷ Prop.79 L (2014–2015) s. 16

¹²⁸ Ibid.

¹²⁹ Skodvin (2017) s. 222

¹³⁰ Ibid. s. 222-223

¹³¹ Henriksen, Espen og Ivar Windheim, *Finanskrise – årsaker, virkninger og tiltak* (2008)

kunne Forsvarets bistand vært aktuelt om samfunnsomveltningene som følge av en økonomisk resesjon leder til kaotiske tilstander. Drøftelsen vil gå nærmere inn på bistand i forbindelse med kaotiske tilløp under punkt 3.4.3.3.

Ettersom ordlyden «lignende» indikerer at tilfellet må ha et tilsvarende preg som «ulykker [og] naturkatastrofer», er det naturlig at militær maktanvendelse ved sivil ulydighet utelukkes. Forarbeidene underbygger en slik forståelse og presiserer at bestemmelsen ikke omfatter «bruk av militær makt ved demonstrasjoner, sivil ulydighet og opptøyer».¹³²

Røksundutvalget utelukker imidlertid ikke adgangen for Forsvaret å bruke militærmakt mot innbyggere ved demonstrasjoner, sivil ulydighet og opptøyer.¹³³ Et slikt inngrep er særlig problematisk, blant annet fordi deltakelse i demonstrasjoner omfattes av forsamlings- og foreningsfriheten.¹³⁴ Til at militærmakt under slike omstendigheter er problematisk, uttaler utvalget at situasjonstilfellene vil omfattes dersom de går over til «anslag av særlig skadevoldende eller omfattende karakter» jf. politil. § 27 a første avsnitt nr. 1.

Videre må det bemerkes forarbeidenes og Røksundutvalgets moderasjon sikter seg mot anvendelse av makt. I forarbeidene uttaler også departementet og flere høringsinstanser at store demonstrasjoner vil kunne være krevende å håndtere.¹³⁵ Det vil derfor kunne være behov for mer indirekte bistand i form av «transport, forlegning, telt, samband mv».¹³⁶ Denne form for bistand kom på spissen i forbindelse med demonstrasjonene under utbyggingen av Kautokeino-Altavassdraget 1981.¹³⁷ Den planlagte materielle bistanden ble imidlertid stanset av daværende forsvarsminister under tvil om dette var forenelig med Grl. § 25 tredje avsnitt.¹³⁸ Etterfølgende vurderinger av Justisdepartementet og professor Carl August Fleischer viser at grunnlovsbestemmelsen ikke er til hinder for at Forsvaret kan stille materiell til politiets disposisjon.¹³⁹ Bestemmelsens kjerne utgjør heller en skranke mot «aktivt og direkte i fysisk maktbruk mot sivile borgere».¹⁴⁰

---

¹³² Prop.79 L (2014–2015) s. 22

¹³³ Røksundutvalget (2016) s. 42

¹³⁴ Grl. § 101 andre avsnitt og Den europeiske menneskerettighetskonvensjonen (EMK) art. 11

¹³⁵ Prop.79 L (2014–2015) s. 19

¹³⁶ Ibid.

¹³⁷ Frostad (2009) s. 149

¹³⁸ Prop.79 L (2014–2015) s. 9-10

¹³⁹ Ibid. s. 10

¹⁴⁰ Ibid.

Oppsummert viser resonnementet flere sider. For det første at forarbeidene stenger for at bruk av militærmakt ved demonstrasjoner, sivil ulydighet eller opptøyer omfattes av ordlyden «lignende» under nr. 3. Samtidig som at Røksundutvalget ikke utelukker bruk av militærmakt i de tilfeller nevnte situasjoner eskalerer til å bli et «anslag (...)» som angitt i politil. § 27 a første avsnitt nr. 1.¹⁴¹ Det praktisk viktige er at Forsvaret har adgang til å yte materiell bistand i det tilfellet en stor og krevende demonstrasjon utarmer politiets ressurser.

Videre går drøftelsen over til å se nærmere på de interesser som er utsatt for omtalte situasjonstilfeller, og som bistanden tar sikte på å verne om.

3.4.2.4 Menneskers liv og helse

Ordlyden «menneskers liv og helse» gir umiddelbart anvisning til den tilsvarende ordlyden og meningsinnholdet i nr. 2. Forarbeidene gir heller ikke uttrykk for at ordlyden i nr. 3 skal forstås annerledes enn i nr. 2. Det vises med dette til oppgavens punkt 3.3.2.4.

Som en tilleggsbemerkning kan det tenkes tilfeller hvor avgrensningen ned mot én person vil kunne være problematisk. Et eksempel kunne være at en enkeltperson er tatt av et snøskred på en plass som politiet eller andre redningsetater ikke kan nå frem til. Etter kystvl. § 14 skal Kystvakten blant annet «så langt det er mulig yte bistand til person som er alvorlig syk eller skadet (...)». Da ordlyden «person» ikke setter en antallsbegrensning, vil hensynet til sammenheng i regelverket for bistand tilsi at også en enkeltperson omfattes av ordlyden «menneskers» i politil. § 27 a første avsnitt nr. 3 om situasjonstilfellet tilsier det.

3.4.2.5 Eiendom

Den alminnelige forståelsen av «eiendom» indikerer en juridisk og faktisk rådighet over nærmere bestemte objekter. Forarbeidene gir ikke videre veiledning til hva som faller innunder. En kontekstuell tolkning av bestemmelsen vil imidlertid trekke i retning av at det er menneskers eierinteresser som ligger i kjernen, herunder fast eiendom og løsøre. Men når omtalte situasjonstilfeller har potensial til å ramme store geografiske områder, vil privat som offentlig eiendom være omfattet.

---

¹⁴¹ Se punkt 3.2.2.1

Videre vil drøftelsen gå over til å behandle de strategier og tilnærminger Forsvaret kan bistå med i forbindelse med gjennomgåtte situasjonstilfeller og interesser.

3.4.3 Overordnet bistandsstrategi og tilnærminger

3.4.3.1 Oversikt

Ettersom ordlyden «verne» relaterer seg til bestemmelsens samtlige interesser, er det nærliggende å fremheve «verne» som den overordnede bistanden. Denne vil derfor behandles først. Selv om «oppretholde[lse] [av] ro og orden» på mange måter inngår under siktemålet «verne», vil det etter bestemmelsens oppbygning foretas en egen redegjørelse for denne delen til slutt.

3.4.3.2 Verne (...)

Den alminnelige forståelsen av ordlyden «verne (...)» indikerer en iverksettelse av beskyttende tiltak som konsentreres om bestemmelsens nærmere omtalte interesser. Det gis med dette rom for bistandsformer uten nærmere avgrensning. Videre setter ikke ordlyden en tidsmessig avgrensning for når tiltakene kan fattes. Denne forståelsen støttes av forarbeidene. Her uttales det generelt at Forsvarets bistand ved eventuell ulykke eller naturkatastrofe vil normalt bestå av forebygging eller avverging av ulykken eller katastrofen.¹⁴² I det tilfellet ulykken eller katastrofen har inntruffet, vil Forsvaret kunne bistå med å håndtere og begrense konsekvensene av hendelsen.¹⁴³ Som et eksempel viser forarbeidene til flom. I slike tilfeller vil det kunne være aktuelt med vakthold over store geografiske områder over lengre tidsrom, samt forsering av hindringer som medfører skader på eiendom eller gjenstand.¹⁴⁴ Etter forarbeidenes uttalelser vil det kunne være aktuelt med både personell og materiell bistand. Men når vakthold har blitt omtalt under nr. 1 og 2, burde forarbeidene nærmere ha forklart innholdet i forsering av hindringer her.

I motsetning til forarbeidenes angivelse av relevant personell og materiell under politil. § 27 a første avsnitt nr. 1, gis det ikke samme veiledning under nr. 3.¹⁴⁵ Utvelgelsen av styrker må

---

¹⁴² Prop.79 L (2014–2015) s. 16

¹⁴³ Ibid. s. 16-17

¹⁴⁴ Ibid. s. 17

¹⁴⁵ Se punkt 3.2.3.6

derfor bero på den konkrete situasjonen og det tilgjengelige militære personellets erfaring og opplæring til å utføre bistandsoppdrag.¹⁴⁶

I forbindelse med vakthold og sikring viderefører politil. § 27 a utgangspunktet etter Bistandsinstruksen av 2012 § 5 tredje avsnitt første setning om at «Forsvarets personell skal som hovedregel ikke bli satt til vakt- og sikringsoppdrag som vil innebære kontakt med sivilbefolkningen». Unntaket gjaldt for håndhevelsesbistand, herunder ettersøking og pågrepelse og anslag i Bistandsinstruksen av 2012 § 13 bokstav a og b jf. § 5 tredje avsnitt andre setning. At bistand i forbindelse med «ulykker (...)» ikke er omfattet av dette unntaket er imidlertid ikke av betydning lenger, da denne instruksen er blitt opphevet av Bistandsinstruksen av 2017. I den sammenheng bemerkes det at instruksen ikke lenger legger til grunn dette utgangspunktet og som for øvrig ikke skiller mellom alminnelig bistand og håndhevelsesbistand. Utgangspunktet om at vakt- og sikringspersonell ikke skal være i kontakt med sivilbefolkningen ville uansett vært motstridende til den overordnede bistanden «verne» sin relasjon til interessene «menneskers liv og helse». Ettersom det eksempelvis er sannsynlig at Forsvarets personell befinner seg blant sivile ved forebygging eller håndtering under og i etterkant av en naturkatastrofe som rammer et tettbebygde område.

Forarbeidene synes også å ta høyde for dette. I likhet med vakthold under politil. § 27 a første avsnitt nr. 1-2, vil det også under nr. 3 kunne være aktuelt å hindre personer fra å ta seg inn på et område.¹⁴⁷ Dette fordi aktivitet inne på et rasert område vil kunne være til fare for menneskers liv og helse. Å forhindre uvedkomne fra å ta seg inn på et område vil ikke bare verne om deres liv og helse, men også andres eiendom. Herunder kan det tenkes at noen vil benytte muligheten til å stjele fra forlatte husstander. Dette er i så fall et eksempel som fraviker forarbeidenes uttalelse om at Forsvarets bistand under nr. 3 normalt ikke vil innebære noen form for maktbruk.¹⁴⁸

En annen bistandsform som forarbeidene nevner, og som er et unntak fra dette utgangspunktet, er tvangsevakuering.¹⁴⁹ Annet enn at Forsvarets maktbruk er forbeholdt de mer ekstraordinære tilfellene, gir ikke forarbeidene nærmere veiledning til hvordan en eventuell tvangsevakuering skal foregå.¹⁵⁰ Til dette må det bemerkes at situasjonstilfellene

---

¹⁴⁶ Prop.79 L (2014–2015) s. 17

¹⁴⁷ Prop.79 L (2014–2015) s. 22

¹⁴⁸ Ibid.

¹⁴⁹ Ibid.

¹⁵⁰ Ibid.

«ulykker (...)» raskt vil kunne bli ekstraordinær i form av at nødetatene ikke er i stand til å håndtere forløpet alene. Forsvarets bistand til tvangsevakuering vil derfor kunne bli aktuelt.

Bistandsformen tvangsevakuering må uansett ses i lys av ordlyden «verne». Forsvaret er med dette gitt mandat til å forflytte mennesker med makt for å berge deres liv og helse. En slik slutning henter også støtte fra den vide nødrettshjemmelen i strl. § 17 første avsnitt bokstav a.

Som et annet eksempel på bistand for å verne eiendom, viser forarbeidene til «forsering av hindringer som kan medføre skade».¹⁵¹ Til dette gir forarbeidene som nevnt ikke veiledning til hva forsering kan innebære. Sett hen til at det er tale om hindringer som kan medføre skade, er det nærliggende å trekke den slutning at det er forebygging som ligger i kjernen. Som for eksempel rivning av nærstående trær ved orkan eller fjerning av biler ved flom. Denne vide adgangen tilsier at det er behovet som vil være styrende for hvilke hindringer denne bistandsformen konsentrerer seg om.

3.4.3.3 Opprettholdelse av ro og orden

Avslutningsvis viser bestemmelsen til at Forsvaret kan bistå politiet med å «opprettholde ro og orden». En alminnelig forståelse av ordlyden trekker umiddelbart i retning av at Forsvaret her bistår med å håndtere blant politiets kjerneoppgaver. Denne form for bistand må imidlertid ses i sammenheng med ordlyden «verne (...)» og «ved» i politil. § 27 a første avsnitt. Dette trekker i videre retning av at Forsvarets bistand til å opprettholde ro og orden vil være begrenset til der situasjonstilfellene rammer.

En slik forståelse støttes av forarbeidene. Her vises det til at bistand fra Forsvaret til å opprettholde alminnelig ro og orden vil kunne være aktuelt «[v]ed tilløp til kaotiske tilstander i kjølvannet av større katastrofer».¹⁵² Som et eksempel viser forarbeidene til forhindring av plyndring.¹⁵³ Etter henvisning til kjølvannet av, gir ikke forarbeidene holdepunkter for en tidsmessig avgrensning. Forsvaret har med dette adgang til å bistå med å opprettholde ro og orden ved tilløp til kaotiske tilstander i forkant, under og i etterkant av forløpet.

Til eksempelet forhindring av plyndring gir ikke forarbeidene veiledning for hvordan Forsvaret kan bistå med å avverge dette. Samtidig vil vakthold som nevnt ikke bare hindre

---

¹⁵¹ Ibid.

¹⁵² Ibid.

¹⁵³ Ibid.

mennesker fra å utsette seg selv for fare, men også muligheten til å ta seg inn å plyndre forlatte husstander.¹⁵⁴ Videre gir ikke forarbeidene holdepunkter for at vaktholdets kompetanse skal være annerledes fra politil. § 27 a første avsnitt nr. 1-2. På den måten vil også vakthold i forbindelse med «ulykker (...)» kunne patruljere det rammede området. I forlengelse av dette vil Forsvarets personell kunne bortvise uvedkomne som har tatt seg inn på området eller foreta pågrep ved mistanke om at vedkommende har begått straffbare forhold.¹⁵⁵

Det sistnevnte ble aktuelt ved Forsvarets bistand under flomkatastrofen på Østlandet i 1995. Med fravær av politi ble Forsvarets personell satt inn for å patruljere områdene. Dette skal igjen ha ledet til flere pågrepser.¹⁵⁶

Vaktholdets sentrale funksjon vil uansett være å frigjøre politiets ressurser.¹⁵⁷ Dette vil kunne gi politiet anledning til å konsentrere sine ressurser om deriblant å opprettholde ro og orden.

---

¹⁵⁴ Se punkt 3.4.3.2

¹⁵⁵ Strpl. § 173 første avsnitt

¹⁵⁶ Frølich (2012) s. 17

¹⁵⁷ Se punkt 3.2.3.5

4 Avsluttende refleksjoner

4.1 Sammenfatning og tilleggsbemerkninger

Gjennomgangen av alternativene i politil. § 27 a første avsnitt nr. 1-3 viser at politiet har en vid adgang til å anmode Forsvaret om bistand. Særlig sett i sammenheng med at verken ordlyden i alternativene eller forarbeidene er uttømmende for hvilke situasjonstilfeller som kan falle innunder. Som tidligere drøftet vil ikke «anslag (...)» i nr. 1 kun omfatte terrortilfellene, men at eksempelvis alvorlig kriminalitet som fremtones som et anslag også kan falle innunder. Videre er heller ikke listen over hvilke interesser som omfattes av bestemmelsens angivelse uttømmende. Dermed har politiet og Forsvaret en vid adgang for hvem og hva bistanden kan konsentreres om å verne.

Kravet til faresituasjonens sannsynlighet er heller ikke strengt, da det er tilstrekkelig at det aktuelle situasjonstilfellet kan inntreffe. Sammenholdt med at Forsvaret kan bistå i forkant, under og i etterkant av et situasjonstilfelle, gis det en vid adgang til å sette inn ressurser. Samtidig bærer angivelsen i nr. 1-3 preg av at situasjonstilfellene har en viss alvorlighetsgrad og omfang. Dette samsvarer også med utgangspunktet om at politiets ressurser må være uttømt. Denne forutsetningen vil være viktig for å forhindre myndighetsmisbruk. Som et eksempel vil det kunne være uforholdsmessig om politiet til stadighet brukte Forsvaret som en ekstraressurs gjennom den vide bistandshjemmelen i politil. § 27 a.¹⁵⁸ Samtidig som det ikke kan stilles strenge krav til politiets vurdering av egne ressurser ved prekære situasjoner med behov for rask reaksjon. Hensynet til en effektiv utnyttelse av samfunnets samlede ressurser underbygger også dette. Domstolene vil uansett kunne vurdere om bistanden har holdt seg innenfor de rettslige rammene ved å «fastlegge lovbestemmelsens nærmere innhold».¹⁵⁹¹⁶⁰

Videre gir bestemmelsens angivelse (nr. 1-3) og uttrykk for at verken ressursbruk og bistandsformer er uttømmende. Dette tilsier at Forsvaret og politiet har rom til å avpasse bistanden etter det situasjonstilfellet som oppstår. På den måten gis etatene adgang til å vurdere situasjonen og det nærmere behovet for ressurser og bistandsformer ut fra deres

---

¹⁵⁸ Røksundutvalget (2016) s. 29

¹⁵⁹ Rt. 1995 s. 72 (s. 77)

¹⁶⁰ Grl. § 89

forvaltningskompetanse. I den sammenheng bidrar reduksjonen av antallet beslutningsledd, fra seks til to, til en mer forutsigbar og forsvarlig bistand, nettopp fordi det legges til rette for at kommunikasjonen på det operative nivået blir ført på en konsekvent måte.

Det nr. 1-3 også åpner for, men som ikke blir nærmere omtalt i forarbeidene, er at situasjonstilfellene også kan ramme Forsvaret direkte. Som et eksempel er det kjent, særlig i Frankrike og Storbritannia, at uniformerte soldater er blitt angrepet og drept på åpen gate.¹⁶¹ Bruk av Forsvarets uniform blant sivile har også vært en problemstilling under den kontinuerlige vurderingen av trusselbildet i Norge. Dette er et eksempel på at det foreligger situasjonstilfeller som kan ramme Forsvaret direkte. Forarbeidene burde derfor ha tatt nærmere stilling til bistand i forbindelse med slike tilfeller. Dette fordi det kan tenkes at den direkte tilknytningen til situasjonstilfellet får utslag for rollefordelingen mellom etatene jf. ordlyden «bistå» i politil. § 27 a første avsnitt.¹⁶²

4.2 Forsvarets begrensninger

Selv om angivelsen som fremgår av politil. § 27 a første avsnitt nr. 1-3 ikke er uttømmende, så er ikke Forsvarets bistandskompetanse ubegrenset. Som gjennomgått må Forsvaret først og fremst forholde seg til de rammene som følger av de innledende vilkårene i bestemmelsens første avsnitt. Herunder vil bistandsoppdraget gjennom anmodningen sette grenser for gjennomføringen av bistanden. Ved å bistå politiet er også Forsvaret gitt mandat til å gi støtte til etatens håndtering, men ikke overta ansvaret.¹⁶³ Videre setter ordlyden «ved» i bestemmelsens første avsnitt begrensninger i form av at bistanden må konsentreres om situasjonstilfellet. På den måten vil Forsvarets involvering avsluttes når situasjonstilfellet eller bistandsbehovet har opphørt.

Som nevnt setter verken bestemmelsen eller forarbeidene bestemte begrensninger for hvilke ressurser, herunder materiell og personell, Forsvaret kan sette inn under bistandsoppdrag. Forarbeidenes anvisning under nr. 1 til at det kan være aktuelt med bistand fra land-, sjø- og luftstridskrefter underbygger dette.¹⁶⁴ Samtidig legger forarbeidene føringer for at den sentrale vurderingen for utvelgelsen av styrker vil være deres erfaring og opplæring til å utføre

---

¹⁶¹ Korsvold, *London: Fikk livstid for soldatdrap* (2014)

¹⁶² Se punkt 3.1.2.3

¹⁶³ Skodvin (2017) s. 224

¹⁶⁴ Prop.79 L (2014–2015) s. 16

bistandsoppdrag.¹⁶⁵ På den måten vil bruk av regulære styrker som har til primæroppgave å hevde norsk suverenitet, deriblant TMBN under Brigade Nord, gjerne være utelukket. Som tidligere påpekt er dette et utgangspunkt som må ses i lys av Forsvarets forpliktelse om å «yte bistand så langt det er mulig».¹⁶⁶ Som et eksempel vil hensynet til effektiv utnyttelse av samfunnets samlede ressurser tilsi at profesjonelle soldater fra TMBN kan settes inn til ettersøking av store områder om ikke andre bistandsvante avdelinger er tilgjengelig.

Videre følger det begrensninger av Bistandsinstruksen § 6. I tillegg til at det er politimesteren som er i «ledelsen av operasjonen» etter første avsnitt, er det interessante for Forsvarets kompetanse at bistanden må være i henhold til de «rettslige rammer som gjelder for politiets virksomhet» jf. andre avsnitt. Myndighetsbegrensningen til politiets utøvelse under sitt samfunnsoppdrag innebærer en innsnevring av hvilke kapasiteter Forsvaret kan anvende. I forlengelse av dette vil eksempelvis Forsvarets slagkraft gjennom bruk av fregatter, kampfly og stridsvogner være utelukket. Dette vender så tilbake til utgangspunktet om at ressursbruken må orientere seg om de avdelingene som har erfaring og opplæring til å utføre bistand.

4.3 Avslutning

Selv om angivelsen av yttergrensene for Forsvarets bistandskompetanse, herunder situasjonstilfeller, interesser og bistandsformer, ikke innebærer en uttømmende opplisting, så setter rammeverket etter Bistandsinstruksen og politil. § 27 a begrensninger for Forsvarets utførelse av bistandsoppdraget. At opplistingen av hvilke situasjonstilfeller som kan falle innunder ordlyden, hvilke interesser som er vernet og hvilke bistandsformer som er aktuelle ikke er uttømmende er i seg selv formålstjenlig. Dette fordi det er vanskelig å forutse hvilke situasjonstilfeller som kan oppstå i fremtiden. Samtidig som det da vil kunne være behov for en effektiv bistand som etter hjemmelsgrunnlaget i politil. § 27 a kan avpasses den enkelte situasjon.

---

¹⁶⁵ Ibid. s. 17

¹⁶⁶ Bistandsinstruksen § 2 tredje avsnitt første setning

5 Kilderegister

5.1 Lover

Kongeriket Norges Grunnlov (Grunnloven – GrL.).

Lov 22. mai 1981 nr. 25 om rettergangsmåten i straffesaker (straffeprosessuelloven – strpl.).

Lov 5. august 1994 nr. 55 om vern mot smittsomme sykdommer (smittevernloven – smvl.).

Lov 4. august 1995 nr. 53 om politiet (politiloven – politil.).

Lov 13. juni 1997 nr. 42 om Kystvakten (kystvaktloven – kystvl.).

Lov 20. mars 1998 nr. 11 om Etterretningstjenesten (etterretningstjenesteloven).

Lov 2. juli 1999 nr. 62 om etablering og gjennomføring av psykisk helsevern (psykisk helsevernloven – phvl.).

Lov 20. mai 2005 nr. 28 om straff (straffeloven – strl.).

Lov 4. september 2015 nr. 86 om endringer i politiloven (bistand fra Forsvaret)

5.2 Konvensjoner

Convention for the Protection of Human Rights and Fundamental Freedoms, Roma, 4. November 1950. (Den europeiske menneskerettighetskonvensjonen (EMK)).

5.3 Instrukser (Kongens instruksjonsmyndighet)

Instruks om Forsvarets bistand til politiet, Bistandsinstruksen 2003 (FOR-2003-02-28-220)

Instruks om Forsvarets bistand til politiet, Bistandsinstruksn 2012 (FOR-2012-06-22-581), opphevet 1. september 2017.

Instruks om Forsvarets bistand til politiet, Bistandsinstruksen 2017 (FOR-2017-06-16-789), trådte ikraft 1. september 2017.

5.4 Forarbeider

Prop.79 L (2014–2015) Endringer i politiloven (bistand fra Forsvaret).

NOU 2012:14 Rapport fra 22. juli-kommisjonen.

5.5 Høyesterettsdommer

Rt. 2007 s. 1056 (NOKAS-dommen)

Rt. 1995 s. 72

5.6 Rundskriv

Rundskriv fra Helsedirektoratet og Politidirektoratet til psykisk helsevernloven kapittel 3 (IS-2012-5 (RPOD-2012-7)).

5.7 Forskrifter

Forskrift om Forsvarets bistand til aktører med ansvar for samfunnssikkerhet under koronapandemien (FOR-2020-03-20-367), Helse- og omsorgsdepartementet, 2020.

5.8 Litteratur

Bakken, Laila Ø., *Slik er Oslo under Obama-besøket*, NRK, publisert 5. desember 2009, oppdatert 9. desember 2009, hentet fra <https://www.nrk.no/nobel/slik-er-oslo-under-obama-besoket-1.6882918> (sjekket 15. november 2020).

Bjørnstad, Rikard, Ola Reidar Tuvmarken, Inger Væråmoen, Rune Strand og Børge Støylen, *Bistandsinstruksen Fungerer instruksen optimalt slik den i dag praktiseres?*, 3SB900 Prosjektoppgave, Høgskolen i Hedmark, 2012.

Brita Bjørkelo, Eirik Rosø, Ketil Jonas, *Øvelse gjør mester*, Politiforum, publisert 28. mai 2013, sist oppdatert 1. juli 2013, hentet fra

<https://www.politiforum.no/fagartikler-nyttig/ovelse-gjor-mester/112352> (sjekket 13. november 2020).

Forsvaret, *Koronavirus og Forsvaret*, publisert 6. mars 2020, sist oppdatert 25. november 2020, hentet fra <https://www.forsvaret.no/aktuelt-og-presse/aktuelt/koronaviruset-og-forsvaret> (sjekket 27. november).

Frostad, Magne, *Regjeringens bruk av militær makt mot borgerne – Grunnloven § 99 annet ledd*, Gyldendal Akademisk, 2009.

Frølich, Peter Christian: «Grunnlovens grenser for bruk av militær makt mot «Statens Medlemmer i fredstid», Masteroppgave JUS399, Universitetet i Bergen (UiB), 2012.

Granli, Lene, *Fem år siden Hatlestad-tragedien*, NRK, publisert 14. september 2010, hentet fra <https://www.nrk.no/vestland/fem-ar-siden-hatlestad-tragedien-1.7290256> (sjekket 2. desember 2020).

Henriksen, Espen og Ivar Windheim, *Finanskrise – årsaker, virkninger og tiltak*, NUPI, publisert 27. november 2008, hentet fra <https://www.nupi.no/Skole/HHD-Artikler/2008/Finanskrise-aarsaker-virkninger-og-tiltak> (sjekket 2. desember 2020).

Kinn, Lars André, *Forsvarets bistand til politiet (en kvalitativ studie om sivil-militære relasjoner og politisk kontroll over militære styrker i ny Bistandsinstruks)*, Krigsskolen, 2018.

Korsvold, Kaja, London: Fikk livstid for soldatdrap, Aftenposten, publisert 26. februar 2014, sist oppdatert 27. februar 2014, hentet fra <https://www.aftenposten.no/verden/i/RxXeJ/london-fikk-livstid-for-soldatdrap> (sjekket 4. desember 2020).

Myhrer, Tor-Geir, Elektronisk utgave av Norsk Lovkommentar, note 174 til politiloven § 27 a, sist revidert 24. oktober 2018, hentet fra <https://min.rechtsdata.no/Dokument/gL19950804z2D53z2EzA727A?directHit=1&dq=politil.%20%C2%A727a&noteid=gN19950804z2D53z2E174> (sjekket 11. november 2020).

Pettersen, Geir, *Sivil-militær samordning Forsvarets støtte til politiet – alltid beredt?*, Forsvarets høgskole, masteroppgave, 2014.

Rapport fra arbeidsgruppen for utarbeiding av forslag til ny bistandsinstruks (Røksundutvalget), *Forsvarets bistand til politiet*, Justis- og beredskapsdepartementet og Forsvarsdepartementet i samarbeid med Statsministerens kontor, 2016.

Regjeringen, Ny bistandsinstruks trer i kraft i dag, publisert 1. september 2017, hentet fra <https://www.regjeringen.no/no/aktuelt/bistandsinstruksen/id2568997/> (sjekket 9. november 2020).

Skodvin, Knut Einar, *Politi-lova § 27a – militær makt mot innbyggerne*, Tidsskrift for strafferett 2017, Universitetsforlaget, 2017.

Stenersen, Anne (Forsvarets forskningsinstitutt), *Terrorisme i Europa etter 2001*, i Store norske leksikon, sist oppdatert 20. juni 2017, hentet fra https://snl.no/Terrorisme_i_Europa_etter_2001 (sjekket 10. november 2020).

Tangen, Øyvind og Kenneth Vika, *Forsvarets bistand til politiet i fredstid – muligheter og utfordringer*, Rapport fra Forsvarets forskningsinstitutt (FFI), (FFI-rapport 2015/01438), 2015.